

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról – 2015

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2015/eur/252855.htm>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2016. április 13.

MAGYARORSZÁG

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás Országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az Országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt a négyévente megrendezett országos választások után. 2014-ben a jobbközép Fidesz-KDNP (Kereszténydemokrata Néppárt) szövetség megtartotta a kétharmados parlamenti többségét; a pártlistás szavazatoknak a 45 százalékát szerezte meg, az ország egyéni választókerületeinek pedig – ahol a relatív többségi rendszer alapján választanak – 91 százalékát megnyerte. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) választási megfigyelő küldöttségének jelentése szerint a választást hatékonyan folytatták le, a választóknak pedig széles körű választási lehetőség állt rendelkezésükre a demokratikus jelöltállítást követően, bár a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összerosó kampánytevékenységek miatt a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett. Orbán Viktor, a Fidesz pártvezére 2010 óta miniszterelnök. A polgári hatóságok hatékony felügyeletet gyakoroltak a rendfenntartó erők felett.

Az év során a legfontosabb emberi jogi problémát az jelentette, hogy a kormány az országon átutazni kívánó nagyszámú migráns és menedékkérő helyzetét xenofób retorikával kezelte, és nem biztosította a humanitárius segítséget. Továbbá a 2014-ben kétharmados többséggel újraválasztott Fidesz-KDNP koalíció folytatta a jogi keretek és az államszerkezet 2010-ben megkezdett jelentős átalakítását, jórészt társadalmi konzultáció, illetve az ellenzéki pártokkal folytatott átfogó párbeszéd nélkül. Több nemzetközi szervezet és emberi jogi civil szervezet továbbra is kritikákat fogalmazott meg a demokratikus intézmények és az átláthatóság, a jogállamiság elvének, illetve a fékek és ellensúlyok rendszerének szisztematikus eróziója, valamint a független vélemények megfogalmazók megfélemlítése miatt.

Az emberi jogok területén további problémát jelentett az év során a börtönökben uralkodó túlszűfolttság és elfogadhatatlan körülmények, a fogvatartottak fizikai bántalmazása, a fogvatartottak közötti erőszak, az elhúzódó előzetes fogva tartás, migránsok és menedékkérők fogva tartása, az egyházak elismerési eljárásának politikai meghatározottsága, az állami korrupció, a sajtó függetlenségét korlátozó médiakoncentráció, valamint az állam által a civil társadalomra gyakorolt nyomás és esetenként megfélemlítés. Az év során érkeztek beszámolók nők és gyermekek ellen irányuló családon belüli erőszakról, nők szexuális zaklatásáról, antiszemitizmusról, intézetben kezelt, mentális fogyatékkal élők ellen elkövetett visszaélésekről és a velük való embertelen bánásmódról, romák társadalmi kirekesztéséről és

hátrányos megkülönböztetéséről, leszbikus, meleg, biszexuális, transzszexuális és interszexuális (LMBTI) személyek verbális és fizikai zaklatásáról, valamint emberkereskedelemtől is.

Általánosságban elmondható, hogy a kormány lépéseket tett annak érdekében, hogy vádat emeljen a visszaélést elkövető hivatalos személyek ellen, és megbüntesse őket (ideértve a rendfenntartó szervek tisztségviselőit is). A civil társadalmi szervezetek gyanúja szerint azonban a korrupciós tevékenységben érintett állami tisztségviselőket és közalkalmazottakat jellemzően nem vonták felelősségre.

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

Nem érkezett jelentés arról, hogy a kormány vagy annak tisztviselői önkényes vagy törvényellenes emberölést követtek volna el.

Június 19-én a Szegedi Ítéltábla mérsékelte annak a két rendőrnek a büntetését, akiket 2014 decemberében ítél el a Kecskeméti Törvényszék azért, mert halálra verték Bara József magyar származású román állampolgárt, aki 2013-ban őrizetben volt az izsáki rendőrségen lopás vétségének gyanúja miatt. A másodfokú bíróság az egyik rendőr büntetését életfogytig tartó szabadságvesztésre, a másik rendőr büntetését pedig 20 évről 10 év szabadságvesztésre csökkentette.

A hatóságok folytatták az eljárást egy személy ellen, akinek a vád szerint szerepe volt az állam által a kommunista időszakban elkövetett gyilkosságokban. 2012-ben a szélsőséges nacionalista Jobbik párt két országgyűlési képviselője hivatalosan emberiesség elleni bűncselekmények elkövetésével vádolta meg Biszku Bélát. A 94 éves Biszku 1956-ban a Magyar Szocialista Munkáspárt végrehajtó bizottságának tagja volt, 1957-től 1971-ig pedig a belügyminiszteri tisztséget töltötte be. Biszku 1956-ban állítólag felhatalmazta a rendvédelmi erőket Salgótarjánban, hogy tüzet nyissanak a tömegre, aminek következtében 46 polgári személy életét veszítette. 2013-ban a Budapesti Nyomozó Ügyészség vádiratot nyújtott be Biszku ellen több emberölésben és háborús bűncselekményben való társtettesi közreműködése miatt. 2014 májusában a Fővárosi Törvényszék bűnösnek találta, és öt és fél év szabadságvesztésre ítélte a férfit. Június 1-jén a Fővárosi Ítéltábla megalapozatlannak találta az első fokon eljáró bíróság ítéletét, és utasította a Fővárosi Törvényszéket a per újratárgyalására. Szeptember 29-én a főügyész fellebbezést nyújtott be a Kúriához (Legfelsőbb Bíróság) a másodfokú bíróság ítélete ellen. December 17-én a Fővárosi Törvényszék Biszku öt rendbeli háborús bűncselekmény elkövetéséért két év szabadságvesztésre ítélte, három évre felfüggesztve. A védő és az ügyész egyaránt fellebbezést nyújtott be az ítélet ellen, az év végén az ügy még folyamatban volt.

b. eltűnés

Nem jelentettek politikai indíttatású eltűnéseket.

c. Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés

Az alkotmány és a jog tiltja az ilyen gyakorlatokat, azonban egyes beszámolók szerint a hatóságok nem mindig tartották be a vonatkozó rendelkezéseket. Az év során az alapvető

jogok biztosának (ombudsman) hivatala arról számolt be, hogy a tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete és a tököli Büntetés-végrehajtás Központi Kórház személyzete fizikailag bántalmazott fogvatartottakat, a debreceni menekültügyi őrzött befogadó központ személyzete pedig megalázó bánásmódot alkalmazott a bentlakókkal szemben (lásd: A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok).

Január 1-jén az ombudsman az ENSZ kínzás elleni egyezményének fakultatív jegyzőkönyvével (OPCAT) összhangban elindította a nemzeti megelőző mechanizmust. Októberig az ombudsman hat OPCAT-jelentést bocsátott ki az őrzött szállásokon előzetes bejelentés nélkül lebonyolított ellenőrzések eredményeiről. A jelentések a következő létesítményekkel kapcsolatban tartalmaztak információt: a debreceni menekültügyi őrzött befogadó központ, a tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, a tököli Büntetés-végrehajtás Központi Kórház, a Debreceni Terápiás Ház, a Debreceni Reménysugár Gyermekotthon, valamint a budapesti ESzSzk Pszichiátriai és Addiktológiai Centrum pszichiátriai osztálya.

Január 1. óta a törvény értelmében az életfogytiglani börtönbüntetésüket töltő elítéltek 40 letöltött év után elnöki kegyelemben részesülhetnek. A parlament 2014 novemberében fogadott el egy jogszabályt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (ECHR) azon határozatára reagálva, mely szerint a korábbi jogszabály – amely nem tette lehetővé a feltételes szabadlábra helyezés alkalmazását életfogytiglani szabadságvesztésüket töltő elítéltek esetén – embertelen és megalázó bánásmódnak minősül, és sérti az Európai Emberi Jogi Egyezmény kínzás tilalmára vonatkozó rendelkezését. Emberi jogi civil szervezetek bírálták az új jogszabályt arra hivatkozva, hogy a rendelkezés nem biztosítja a szabadulás tényleges lehetőségét a fogvatartottak számára, mivel a kegyelem megadásáról a köztársasági elnök dönt saját belátása szerint, ráadásul az csak negyven letöltött év után alkalmazható.

Emberi jogi civil szervezetek továbbra is bíralták azt a gyakorlatot, hogy a hatóságok bizonyos körülmények között vád alá helyezhetnek és bebörtönözhetnek fiatalkorúakat. A büntető törvénykönyv értelmében a hatóságok a 12. életévüket betöltött fiatalkorúak ellen indíthatnak eljárást, ha ellenük a vád emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, súlyos testi sértés, rablás vagy fosztogatás, de csak abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetésekor a fiatalkorú képes volt felfogni tetteinek lehetséges következményeit. A szabályok szerint a bíróságok nem szabhatnak ki szabadságvesztést 12 és 14 év közötti fiatalkorúakra, azonban elrendelhetnek különleges eljárásokat, például javítóintézeti elhelyezést. A 12 és 14 év közötti fiatalkorúak esetében az előzetes fogva tartás nem tarthat tovább egy évnél. 14 évnél idősebbek esetében az előzetes letartóztatás maximális időtartama két év, és javítóintézetben kell elhelyezni őket. A szabálysértési törvény lehetővé teszi a bíróságoknak a fiatalkorúak legfeljebb 45 napig tartó elzárását. Szintén elzárással büntethető a pénzbüntetés befizetésének elmulasztása. A közérdekű munkára vonatkozó rendelkezések csak a 16 évesnél idősebb fiatalkorúakra alkalmazhatók.

A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok

A büntetés-végrehajtási rendszer fő problémáit továbbra is a túlszűfolttság és a rossz fizikai állapotok jelentették, amelyek potenciálisan embertelen és megalázó bánásmódnak teszik ki a fogvatartottakat.

Fizikai állapotok: A Magyar Helsinki Bizottság beszámolója szerint a büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfolttsága továbbra is súlyos emberi jogi problémát jelentett.

Október végén 18 311 rabot tartottak fogva a börtönökben és az idegenrendészeti fogdáknak, köztük 1293 nőt és 363 fiatakorút; e létesítmények hivatalos befogadóképessége 13 768 fő. A börtönök kihasználtsága a 2014-es 143%-ról 133%-ra csökkent.

Az év során kibocsátott OPCAT-jelentéseiben az ombudsman beszámolt a debreceni menekültügyi őrzött befogadó központban (május 18.), a tököli Fiatakorúak Büntetés-végrehajtási Intézetében (június 30.) és a tököli Büntetés-végrehajtás Központi Kórházban (szeptember 10.) elvégzett ellenőrzések eredményeiről. A debreceni befogadó állomással kapcsolatos jelentés megjegyzte, hogy a kötelező egészségügyi vizsgálat során a menedékkérők megalázó bánásmódnak vannak kitéve, továbbá hiányoznak a fogva tartott kiskorúak szükségleteinek biztosításához szükséges eszközök. A kormány az év végére bezárta a debreceni befogadó állomást. A tököli Fiatakorúak Büntetés-végrehajtási Intézetéről összeállított jelentés súlyos hiányosságokat tárt fel a túlszűfoaltsággal, a fizikai körülményekkel, a szellőzéssel és a világítással, valamint a fogvatartottak közötti erőszakkal kapcsolatban. A jelentés azt is megjegyzi, hogy a létesítmény személyzete fizikailag bántalmazta a fogvatartottakat, és rasszista megjegyzéseket tett rájuk. A tököli börtönkórházról készült jelentés hiányosságokat tárt fel a fizikai és a higiéniai körülmények terén, például a bentlakók csak korlátozott mértékben fértek hozzá ivóvízhez, és nem voltak megfelelőek a zuhanyzók és a vécék. A jelentés arról is beszámolt, hogy a személyzet fizikailag bántalmazta a fogvatartottakat, akik rasszista és megalázó bánásmódnak is ki voltak téve.

Március 10-én az EJEB határozatot hozott annak a hat rabnak az ügyében, akik azt állították, hogy a túlszűfoaltság és a nem megfelelő higiéniai körülmények révén a hatóságok megalázó bánásmódnak teszik ki a fogvatartottakat. Határozatában az EJEB megjegyzte, hogy négy korábbi, 2011 és 2013 közötti esetben is hasonló következtetésre jutott, és hogy még körülbelül 450 hasonló kérelem vár a bíróság állásfoglalására, amelyeket szintén a nem megfelelő fogvatartási körülményekre hivatkozva nyújtottak be fogvatartottak. A bíróság hangsúlyozta, hogy az érintett esetekben leírt hasonló körülmények – a személyes tér hiánya a cellákban, korlátozott lehetőség a zuhanyzásra és a szabadtéri tevékenységekre, valamint az intimitás hiánya a zuhanyzók és vécék használata során – a büntetés-végrehajtási rendszer átfogó működési hiányosságaira utalnak. Az EJEB felkérte a kormányt, hogy december 10-ig dolgozzon ki egy ütemtervet olyan megelőző és kompenzációs megoldások gyakorlati bevezetésére, amelyek tényleges jogorvoslati lehetőséget biztosítanak a börtönök túlszűfoaltságából adódó emberi jogi jogsértések sértettjeinek.

A kormány április 1-jei hatállyal módosította a fogvatartottak rendelkezésére álló élettérre vonatkozó fakultatív követelményeket, miután az Alkotmánybíróság 2014 októberében hatályon kívül helyezte a korábbi rendelkezést. Az új rendelkezés szerint a férfiak számára legalább 3 m², a nők és a fiatakorúak számára pedig legalább 3,5 m² mozgásteret kell biztosítani (ebbe nem számít bele a bútorok és a berendezési tárgyak által elfoglalt hely). Az előzetes fogva tartásban lévők számára 4 m² mozgásteret kell biztosítani.

Az OPCAT-jelentések szerint előfordult, hogy a börtönőrök fizikailag bántalmazták a fogvatartottakat, és az őrizeteseink közötti erőszak is problémát jelentett. Az országos rendőrfőkapitány egyik 2010-es utasítása szerint a fogvatartottak egészségügyi vizsgálata csak abban az esetben történhet ör jelenléte nélkül, ha azt a fogvatartott vagy az orvos kéri, és arra az illetékes tiszt engedélyt ad. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is kifogásolta, hogy csak a belső egészségügyi személyzet vizsgálta meg azokat a fogvatartottakat, akik fizikai bántalmazásról számoltak be. A Magyar Helsinki Bizottság szerint az év során a

korábbinál ritkábban fordult elő, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben őr jelenlétében végeztek egészségügyi vizsgálatot.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint a börtönökben továbbra sem állt rendelkezésre elegendő megfelelő ágynemű, törölköző és ruházat, valamint elégtelen volt a pszichológiai ellátás. Egyes létesítményekben a tisztálkodóhelyiségek és a vécék is nagyon rossz állapotban voltak. Voltak olyan börtönök, ahol a vécé nem volt elszeparálva a napközbeni tartózkodási helytől. A Magyar Helsinki Bizottság ezenkívül gyakran tapasztalta, hogy nem volt elegendő természetes fény és mesterséges világítás a cellákban.

Felügyelet: Nem létezett a börtönügyekkel foglalkozó külön ombudsman, azonban a fogvatartottak panaszt nyújthattak be az alapvető jogok biztosához (az ombudsmanhoz) vagy a fogva tartás felett törvényességi felügyeletet gyakorló ügyészséghez.

Az ombudsman intézkedik a börtönökkel kapcsolatos panaszok tárgyában, valamint hivatalból vizsgálatokat folytat le, azonban nem jogosult eljárni az elítéltek nevében. A tököli börtönkórházzal kapcsolatos OPCAT-jelentésben az ombudsman arról számolt be, hogy néhol fogvatartottak segítettek a személyzetnek az egészségügyi adminisztrációban, és így hozzáférhettek más fogvatartottak érzékeny adataihoz. A hatóságok általában kivizsgálták az embertelen körülményekre vonatkozó hitelt érdemlő állításokat.

Független vizsgálatok: Az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) engedélyezte, hogy a helyi és nemzetközi emberi jogi csoportok, valamint a média független vizsgálatokat folytasson le a fogva tartás körülményeire vonatkozóan. A Magyar Helsinki Bizottság rendszeresen végez helyszíni ellenőrzéseket a büntetés-végrehajtási intézetekben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával kötött együttműködési megállapodás alapján. A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy október végéig hét ad hoc látogatást bonyolított le.

Javuló tendenciák: Az év során 874 fővel nőtt a börtönök befogadóképessége, ezáltal csökkent a túlszűfolttság.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a jog tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt. Egyes beszámolók szerint azonban a hatóságok nem mindig tartják be a vonatkozó tilalmakat.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő ORFK felel. Az ország tizenkilenc megyei főkapitánysága és a budapesti főkapitányság az ORFK közvetlen alárendeltségében működik. A városi rendőrkapitányságok helyi hatáskörrel rendelkeznek, azonban a megyei rendőrkapitányságok irányítása alá tartoznak. Közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt működik két azonos rangú egység: a Terrorelhárítási Központ (TEK), valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). A TEK feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, köztük az emberrablások, a gépeltérítések és az ilyen incidensekkel kapcsolatban elkövetett egyéb bűncselekmények megakadályozása, felderítése és kinyomozása, valamint az elkövetők elfogása. Az NVSZ feladata a rendvédelmi szerveken, a központi államigazgatási szerveken és a polgári titkosszolgálatokon belüli korrupció megakadályozása, illetve felderítése. Mind a TEK, mind az NVSZ végezhet hírszerző tevékenységet és fedett nyomozást, bizonyos

esetekben előzetes bírói felhatalmazás nélkül is. A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata pedig az ország külső erőkkel szembeni védelme, a belföldi biztonsággal kapcsolatos bizonyos feladatok ellátása, valamint a katasztrófaelhárítás.

A szervezett állampolgári csoportok, például a polgárőrök fontos szerepet játszottak a rendőrség bűnmegelőzési munkájának támogatásában és a közbiztonság fenntartásában. A jog előírja, hogy a polgárőröknek hivatalos együttműködési megállapodást kell kötniük az illetékes rendőrkapitánysággal, és az együttműködési kötelezettség megszegése esetén bírságot kell fizetniük. Az ügyészség gyakorolta a polgárőr csoportok feletti törvényességi felügyeletet, és bírósági eljárást indíthatott, ha egy adott csoport nem rendelkezett a rendőrséggel kötött hivatalos együttműködési megállapodással.

Megmaradt a polgári hatóságok általános felügyelete a rendőrség, az NVSZ, a TEK és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak rendelkezésére, hogy felderítse és megbüntesse a visszaéléseket és a korrupciót. Az ügyészség felel a rendőri visszaélésekkel kapcsolatos ügyek kivizsgálásáért. Ha a visszaélés a katonai bíróság hatáskörébe tartozik, katonai ügyészek nyomoznak az adott ügyben.

Szeptember 17-én az Egri Törvényszék határozatot hozott egy, a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) által kezdeményezett ügyben. A kereset szerint a rendőrség diszkriminatív bánásmódot alkalmazott roma származású lakosokkal szemben, amikor 2011-ben a szélsőjobboldali Szébb Jövőért polgárőrség és más szélsőséges csoportok felvonultak Gyöngyöspatán. A bíróság döntése szerint a rendőrség nem biztosította a roma lakosság védelmét a szélsőséges csoportok fenyegetésével szemben, később pedig indokolatlanul magas bírságokat szabott ki helyi romákra kisebb vétségek elkövetéséért. Év végén az ítélet még nem volt jogerős (lásd a gyülekezési jogról szóló 2.b. részt).

A rendfenntartó erőkkel kapcsolatban nem érkezett jelentés a felelősségre vonás elmulasztásáról. Ugyanakkor az MHB felhívta a figyelmet arra, hogy nagy volt az aránytalanság a rendfenntartó erők állítólagosan visszaélést elkövető tagjai ellen benyújtott vádemelések száma, valamint az olyan személyek ellen benyújtott vádemelések száma között, akik állítólagosan hivatalos személlyel szemben erőszakot követtek el. December 7-ig a rendfenntartó erők tagjai ellen csak a visszaélés elkövetésével kapcsolatos panaszok 2,2 százalékában történt vádemelés, míg hivatalos személy elleni erőszak gyanújának esetén az esetek 66,6 százaléka végződött vádemeléssel.

Az MHB emellett bírálta azt is, hogy a belügyminiszternek joga van ahhoz, hogy döntsön a bűncselekmény miatt elítélt rendőrök alkalmasságáról, ideértve a hatósági eljárás során a fogvatartottak ellen elkövetett visszaéléseket és a fogvatartottak kényszervallatását is. Az év során a miniszter négy, hivatalos eljárás során elkövetett visszaélés miatt elítélt rendőr, valamint két, kényszervallatás vádjában bűnösnek talált rendőr számára engedélyezte szolgálatuk folytatását.

Órizetbevételi eljárás és a fogvatartottakkal való bánásmód

A rendőrségnek kötelessége „rövid idejű elzárást” alkalmazni olyan személyek esetén, akiket bűncselekmény elkövetése közben fogtak el, vagy elfogatóparancs van érvényben ellenük. A rendőrség „rövid idejű elzárást” alkalmazhat olyan személyek esetében, akiket bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésével gyanúsítanak, illetve akik nem tudják, vagy nem hajlandóak igazolni magukat. A rendőrség olyan kísérő nélküli kiskorúakkal szemben is

alkalmazhatja a rövid idejű elzárást, akik vélhetően elszöktek a szüleiktől vagy gondviselőjüktől. A rövid idejű elzárás időtartama általános esetben legfeljebb nyolc, kivételes esetben legfeljebb 12 óra lehet. A rendőrség 24 órára meghosszabbíthatja ezt az időtartamot, ha az érintett személy személyazonosságának meghatározása ezt szükségessé teszi. Azok a korábban feltételesen szabadlábra helyezett személyek, akik próbaidejük alatt megpróbáltak eltűnni a hatóságok elől – vagy vélhetően ezzel próbálkoztak volna – és ezért újra őrizetbe vették őket, 72 óráig tarthatók rövid idejű elzárás alatt. A rendőrség, egy ügyész vagy egy bíró elrendelheti a gyanúsított 72 óráig tartó fogva tartását, ha alaposan gyanítható, hogy szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményt követett el, vagy valószínűnek tűnik a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelése. Az ügyésznek a 72 óra letelte előtt kérelmeznie kell a nyomozási bírónál az előzetes őrizetbe vételt, ellenkező esetben a 72 óra letelte után szabadon kell engedni a fogvatartottat. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatást elrendelő határozat ellen.

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezt a jogot.

A jog szerint a rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. A nyomozati szakaszban is kötelező a védőügyvéd általi képviselet, ha a gyanúsítottat olyan bűncselekménnyel vádolják, amely öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető; ha a gyanúsított már őrizetben van; ha a gyanúsított siket, vak, nem tud beszélni vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul vagy az eljárás nyelvén; bármilyen okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri. Azokban az esetekben, amikor jogi képviselőre van szükség, a gyanúsítottaknak három nap áll rendelkezésükre, hogy védőügyvédet fogadjanak; ha erre nem kerül sor három napon belül, a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyészségnek haladéktalanul gondoskodnia kell a védő hivatalból történő kirendeléséről az illetékes ügyvédi kamara által vezetett ügyvédi jegyzékből. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta a jogi képviselők hivatalból történő kirendelésének rendszerét amiatt, hogy az ily módon a hatóságok által kirendelt védőügyvédek általában nem nyújtottak elfogadható teljesítményt.

A rendőrség és az ügyészség a jogszabályok szerint nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik. 2013-ban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az, hogy egy bűncselekmény gyanúsítottjának az első kihallgatásán nem volt jelen a kötelezően előírt védőügyvéd – mivel a rendőrség nem adta meg kellő időben a kihallgatás időpontját és helyszínét – megsértette a gyanúsított védőügyvédhez való alkotmányos jogát. Az Alkotmánybíróság határozata szerint a gyanúsított azon kijelentései, amelyeket védőügyvéd távollétében tett, nem használhatók fel bizonyítékként a büntetőeljárás alatt. Ugyanakkor emberi jogi szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a rendőrség rendszerint védőügyvéd jelenléte nélkül is folytatta a kihallgatást, közvetlenül azután, hogy a gyanúsítottat tájékoztatták arról, hogy joga van a jogi képviselőhöz.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere megfelelően működik. Nem alkalmazható azonban óvadék, ha fennáll a szökés veszélye. A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint az óvadék és az előzetes letartóztatás egyéb alternatívái kihasználatlanok.

A törvény lehetővé teszi a rövid ideig fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról nyolc órán belül értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, kivéve, ha az értesítés veszélyezteti a nyomozást. A nyomozó hatóságoknak 24 órán belül értesíteniük kell a 72 órás őrizetben levő fogvatartott hozzátartozóit az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről. 2014-es jelentésében az Európa Tanács kínzás megelőzésével foglalkozó bizottsága megjegyezte, hogy nem tájékoztatják azonnal a 72 órás őrizetben lévő személyek családtagjait, továbbá a 24 órás határidőt indokolatlanul hosszúnak tartotta.

Önkényes letartóztatás: Érkeztek beszámolók önkényes letartóztatásról. Az év első kilenc hónapjában a Legfőbb Ügyészség két esetben indított eljárást önkényes letartóztatás miatt benyújtott panasz nyomán, 22 esetben elutasította a panaszt, 25 esetben pedig vádemelés nélkül lezárta a nyomozást.

Előzetes letartóztatás: Bizonyos körülmények (például szökés, ismételt bűnelkövetés vagy a nyomozás hátráltatásának veszélye) esetén az ügyész kezdeményezheti a nyomozási bírónál a terhelt előzetes letartóztatását. Azok a büntetőügyek, amelyekben a vádlott előzetes letartóztatásban van, elsőbbséget élveznek a gyorsított tárgyalások egyéb fajtáival szemben. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatással szemben.

A jog bizonyos esetekben nem állapít meg korlátot az előzetes letartóztatás időtartamát illetően, ideértve például a 15 évnél hosszabb szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményeket, amelyekben a vádlott addig maradhat előzetes letartóztatásban, amíg az eljáró bíróság meghozza az ítéletet. Március 9-én az ombudsman eljárást kezdeményezett az Alkotmánybíróságnál annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatás maximális időtartama újra négy év legyen, ahogy az 2013 előtt a 15 évnél hosszabb szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmények esetén érvényben volt. Az Alkotmánybíróság az év végéig nem hozott döntést.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának adatai szerint október végén a hatóságok 4253 személyt tartottak előzetes letartóztatásban. Ezek közül 707 személy 6-12 hónapja, 572 személy pedig több mint egy éve volt előzetes letartóztatásban.

A törvény értelmében azok a személyek, akiket előzetes letartóztatásba helyeztek, de később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek.

Elutasított menedékkérők és hontalan személyek elhúzódó fogva tartása: A jog lehetővé teszi azon elutasított menedékkérők fogva tartását, akik őrizetben voltak a menedékjogi eljárásuk alatt, és akiknek folyamatban van a kitoloncolása; illetve akik egy előírt időszakon belül nem hajlandók önként elhagyni az országot. A hatóságok az elutasított menedékkérőket „idegenrendészeti őrizetbe” vehetik, és legfeljebb 12 hónapig (gyermekes családok esetén 30 napig) fogva tarthatják őket. Az MHB jelentése szerint az idegenrendészeti őrizetet általában idegenrendészeti fogdáknak hajtották végre. A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta azt az általános gyakorlatot, hogy bilincsek és pórázok alkalmazására kerül sor, amikor a fogvatartottak rendőri kísérettel vagy fegyveres biztonsági őrökkel elhagyják a befogadó állomás területét, anélkül, hogy egyedileg megvizsgálják, hogy az adott személy milyen kockázatot jelent.

Kegyelem: Szeptember 30-ig Áder János köztársasági elnök összesen 17 személyt részesített hivatalosan kegyelemben, ami az összes kérelem 3,3 százalékát jelenti.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az alkotmány és a jog rendelkezik a tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jogról és az ügyek ésszerű időn belül történő, független és pártatlan bíróság általi elbírálásáról. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották a bírósági határozatokat.

Néhány 2010 és 2013 között elfogadott jogszabály korlátozta az Alkotmánybíróság hatáskörét, és módosította az alkotmánybírák megválasztásának szabályait. Civil szervezetek és nemzetközi szervezetek továbbra is fenntartották, hogy a parlament azért fogadta el ezeket az új rendelkezéseket, hogy megakadályozza a vitatott jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatát, valamint hogy ezek a rendelkezések hozzájárulnak a fékek és ellensúlyok meggyengüléséhez.

A jog szerint az Alkotmánybíróság hatásköre már nem terjed ki azon költségvetési vonzatú, potenciálisan alkotmányellenes jogszabályok felülvizsgálatára, amelyeket olyan időszakban fogadnak el, amikor az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja. Ez a korlátozás a korábban elfogadott jogszabályok tekintetében akkor is alkalmazandó, ha az államadósság már 50% alá csökkent.

A jogszabályok szerint az alkotmánybírákat egy bizottság jelöli kétharmados többséggel; a bizottságban a parlamenti frakciók országgyűlési képviselőik számának arányában képviselik magukat. Ahhoz, hogy egy jelöltet alkotmánybírának válasszanak, a parlament kétharmados többségének támogatása szükséges. Az alkotmánybírák hivatali ideje 12 év. Mielőtt a kormányon lévő koalíció március 5-én elvesztette kétharmados többségét, ez a rendelkezés lehetővé tette a kormányzó pártok számára, hogy mind a jelölőbizottságban, mind az országgyűlésen rendelkezzenek a szükséges többséggel. Ebben az időszakban a Fidesz-KDNP 12 alkotmánybírárt választott meg (egyikük azóta visszavonult), akik a 15 helyből 11-et foglaltak el az Alkotmánybíróságban. A testület korábbi elnökének hivatali ideje február 25-én lejárt, azóta egy hely üres az Alkotmánybíróságban.

Március 17-én az MHB, a TASZ és az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet közzétett egy tanulmányt az „egy párt által megválasztott” bírák közül nyolc alkotmánybíró 2011 és 2014 között nyújtott teljesítményéről. A tanulmány szerint hat bíró általában a kormány érdekeinek megfelelően szavazott, kettő pedig a tanulmány által vizsgált 23 kiemelten fontos ügyben a kormány érdekeinek megfelelően szavazott. A tanulmány szerint amióta az új szabályok szerint megválasztott bírák 2013-ban többségbe kerültek az Alkotmánybíróságban, a testület határozatainak 77 százaléka (13 határozatból 10) a kormány érdekeit tükrözte, ellentétben az előző időszakokkal, amikor nem született ilyen jellegű döntés (10 esetből egyszer sem).

December 10-én a Nemzetközi Ügyvédi Kamara Emberi Jogi Intézete (IBAHRI) kibocsátott egy jelentést *Továbbra is fenyegetés alatt: az igazságszolgáltatás függetlensége és a jogállamiság követelménye Magyarországon* címmel, melyben élesen bírálja az alkotmánybírák jelölési eljárását és az Alkotmánybíróság tekintélyének megcsorbítását. A jelentés megjegyzi, hogy a kormány már foglalkozott az IBAHRI 2012-es jelentésében megfogalmazott legsúlyosabb aggályok közül néhányal, például gondoskodott a hatásköröknek az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke és az Országos Bírói Tanács (OBT) közötti egyenletesebb megosztásáról. Ugyanakkor az IBAHRI megállapította, hogy az igazságszolgáltatás függetlensége és a jogállamiság követelménye továbbra is veszélyben van. Az Intézet aggodalmának adott hangot amiatt, hogy az OBT túl gyenge ahhoz, hogy független igazságügyi testületként tevékenykedjen, és hogy a kormány korlátozta az Alkotmánybíróság képességét arra, hogy az alkotmányban garantált jogok védelmét

biztosítsa. Az IBAHRI ezenkívül elismerte az ombudsman emberi jogok védelmére irányuló munkáját, de megjegyezte, hogy az ombudsman túlságosan szűken értelmezte hivatala mandátumát azzal kapcsolatban, hogy milyen eseteket vihet az Alkotmánybíróság elé.

Az IBAHRI megjegyezte, hogy a 2013-as jogszabály-módosítás, amely visszahelyezte hivatalába, illetve kártérítésben részesítette azt a mintegy 270 bírót, akiket 2012-ben korai nyugdíjazással visszavonulásra kényszerítettek, elegendő volt az Európai Bizottság által indított kötelelességsegési eljárás lezárásához.

Ugyanakkor az IBAHRI aggodalmának adott hangot a reform lassú megvalósításával kapcsolatban – a bírák többsége (229-ből 173) nem tért vissza eredeti pozíciójába, és az elmozdított 17 bírósági elnökből csak négy tért vissza vezetői pozícióba. A jelentés megjegyzi, hogy néhány bíró hivatala újbóli elfoglalása helyett inkább a kártérítést választotta, továbbá mintegy hatvan bíró csoportos keresetet nyújtott be az EJEB-hez a nyugdíjkorhatár csökkentése miatt. December 10-én az Igazságügyi Minisztérium visszautasította az IBAHRI-jelentésben megfogalmazott bírálatokat, és kijelentette, hogy a jelenlegi jogi keretrendszer elegendő garanciát nyújt az igazságszolgáltatás közvetlen vagy közvetett kormányzati befolyásolásával szemben.

Az év során a Transparency International Hungary (TI-H) megismételte azokat az aggályokat, amelyeket 2012-ben a Jog a Demokráciáért Európai Bizottság (Velencei Bizottság) már megfogalmazott „a legfőbb ügyész nagyfokú függetlenségével kapcsolatban, amit tovább erősít az általa a többi ügyész fölött gyakorolt szoros ellenőrzés”. Továbbá a TI-H szóvá tette, hogy nincs olyan független fórum, amely lehetővé tenné az ügyész arra vonatkozó döntésének megtámadását, hogy egy ügyet nem visz bíróság elé. Július 22-én az Európa Tanács Korrupcióellenes Államok Csoportja (GRECO) jelentést bocsátott ki, amelyben aggodalmának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy a legfőbb ügyész kilencéves hivatali ideje eltelte után határozatlan ideig hivatalban maradhat, egészen addig, amíg az országgyűlés kétharmados többséggel meg nem választja utódját. A GRECO jelentése szerint „ez nagymértékben növeli a politikai befolyást e fontos tisztséget betöltő személy megválasztása során” (lásd a 4. részt).

Az OBH elnöke beavatkozhat a megüresedett igazságügyi pozíciók betöltésének folyamatába azáltal, hogy eredménytelennek nyilváníthatja a pozíció betöltésére meghirdetett pályázatot, és megszüntetheti az eljárást. Július 17-én az OBH elnöke érvénytelenítette a Szombathelyi Törvényszék által egy megüresedett bírói pozícióra kiírt pályázatot, annak ellenére, hogy a bírói tanács szerint voltak megfelelő pályázók. Augusztus második felében lemondott a Szombathelyi Törvényszék öttagú bírói tanácsának minden tagja, valamint három helyettesük is. A törvényszék bírái által megválasztott tanács felel a bírói pozíciókra beérkező pályázatok értékeléséért és rangsorolásáért. A december 10-én kibocsátott IBAHRI-jelentés kritikát fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy az OBH elnöke ilyen jogkörrel rendelkezik.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a jogszabályok minden személy számára biztosítják a tisztességes eljáráshoz és az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejezéséhez való jogot, amelyet a független bírói testület általában tiszteletben is tartott.

A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság vélelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. A gyanúsítottaknak joguk van ahhoz, hogy tájékoztatást kapjanak az ellenük felhozott vádak természetéről és a vonatkozó jogszabályokról, szükség esetén ingyenesen

biztosított tolmács segítségével. A bírósági eljárások nyilvánosak; a bíró azonban korlátozhatja a nyilvánosságot, és bizonyos körülmények esetén zárt tárgyalást rendelhet el. Esküdtszéki rendszer nincs. Az ítéleteket a bírák, illetve bizonyos esetekben egy hivatásos bíróból vagy bírákból és népi ülnökökből álló tanácsok, magasabb fokon pedig hivatásos bírákból álló bírói tanácsok hozzák. Az ülnökök az eljárás során ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek, mint a hivatásos bíró. Egyesbíróként és a tanácsok elnökeként azonban kizárólag hivatásos bírák járhatnak el.

A vádlottat az ellene felhozott vádak ismertetését követően haladéktalanul emlékeztetni kell arra, hogy jogában áll védőügyvédet megbízni, vagy kérheti védő kirendelését. Ha az eljárásban kötelező az ügyvédi képviselet, a vádlottat tájékoztatni kell arról, hogy amennyiben 72 órán belül nem bíz meg védőügyvédet, az ügyész vagy a nyomozó hatóság rendel ki védőt a részére. Ha a vádlott kijelenti, hogy nem kíván ügyvédet megbízni, az ügyész vagy a nyomozó hatóság haladéktalanul gondoskodik egy ügyvéd kirendeléséről.

A törvény úgy rendelkezik, hogy a nyomozó hatóság köteles úgy időzíteni a kihallgatást, hogy a vádlott képes legyen gyakorolni a védelemhez való jogát. A tárgyalási szakaszban a bírósági tárgyalásra szóló idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni. A tárgyalás alatt a vádlottak és védőik korlátozás nélkül hozzáférhetnek a vádhatóság által összegyűjtött és az ügy szempontjából lényeges bizonyítékokhoz. A vádlottak ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is tanúkat állíthatnak, valamint bizonyítékokat mutathatnak be. A törvény úgy rendelkezik, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson. A vádlottak jogosultak fellebbezést benyújtani. Ezek a jogok minden állampolgárt megillettek.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélkezik. A törvény szerint a magánszemélyek és a szervezetek az emberi jogok megsértése esetén jogorvoslatért folyamodhatnak a bírósághoz. Azok a személyek, akik kimerítették a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, kérelmet nyújthatnak be az EJEB-hez arra hivatkozva, hogy a kormány megsértette az emberi jogok európai egyezményét.

f. A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja az ilyen gyakorlatokat, és nem érkezett beszámoló arról, hogy a kormány megsértette volna ezeket a tilalmakat.

A jog különös titkos információgyűjtési jogokat biztosít a magyar nemzetbiztonsági szolgálatoknak, és felhatalmazza a TEK-et, hogy belföldön bírói felhatalmazás nélkül is titkos hírszerzési tevékenységet folytasson bizonyos bűncselekmények nyomozása során. Erre azonban csak akkor kerülhet sor, ha az adott eset a terrorizmus megelőzéséhez, nemzetbiztonsági kockázathoz vagy külföldön, háborús zónákban, illetve terrorista csoportok által foglyul ejtett állampolgárok kiszabadításához kapcsolódik. Ilyen esetekben (a bíró helyett) az igazságügy-miniszter ad engedélyt a hírszerzési tevékenységre, 90 napos időtartamra, amely egy alkalommal további 90 nappal meghosszabbítható. Az ilyen

hírszerzés magában foglalhat titkos házkutatásokat, hang- vagy képrögzítő eszközökkel történő megfigyelést, levelek és csomagok felbontását, valamint az elektronikus vagy számítógépes kommunikáció ellenőrzését és rögzítését, a nyomozás alatt álló személyek hozzájárulása nélkül. 2014 májusában az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet képviselői kérelmet nyújtottak be az EJEH-hez a miniszteri engedélyen alapuló titkos információgyűjtés jogszerűségével kapcsolatban. Az ügy az év végén folyamatban volt.

Június 3-án a Budapesti Ügyvédi Kamara jelezte, hogy több ügyvédi iroda is panaszt tett azzal kapcsolatban, hogy figyelik az általuk bonyolított kommunikációt. A Budapesti Ügyvédi Kamara felállított egy ad hoc bizottságot a panaszok kivizsgálására, az ügy az év végén még folyamatban volt.

A Város Mindenkié nevű, a hajléktalanok jogait védő civil szervezet továbbra is arról számolt be, hogy a rendőrség széles körű diszkriminációt alkalmaz az országban élő mintegy 30 ezer hajléktalannal szemben, akiknek egyharmada a fővárosban lakik. Március 23-án a Város Mindenkié és az MHB közös panaszt nyújtott be az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz, melyben a két szervezet azzal vádolta a rendőrséget, hogy az 2014-ben egy egyhónapos tesztidőszak alatt indokolatlanul gyakran igazoltatott hajléktalanokat. Az ügy az év végén folyamatban volt.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát és a sajtószabadságot. Azonban a médiát felügyelő hatóság széles jogköre, a média nagyfokú koncentrációja és az állami szerződésektől erősen függő reklámpiac együttesen olyan légkör kialakulásához vezetett, amely kedvez az öncenzúrának és a politikai befolyásnak. A TASZ továbbra is részrehajlásról számolt be a közmédia hírműsoraiban. A Mérték Médiaelemző Műhely jelentései szerint nőtt a politikai és az üzleti világ által a médiára gyakorolt nyomás.

A véleménynyilvánítás szabadsága: A törvény tiltja a bizonyos csoportok tagjai ellen irányuló gyűlöletkeltést és erőszakot. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji, illetve vallási csoport vagy a lakosság más meghatározott csoportja ellen, bíróság elé állítható, és bűncselekmény elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

November 23-án a Pesti Központi Kerületi Bíróság elítélte egy férfit, aki április 25-én Budapesten antiszemita megjegyzésekkel inzultálta a tradicionális zsidó fejfedőt viselő és az utcán a fiával héberül beszélgetető izraeli konzult. A bíróság közösség tagja elleni erőszak elkövetéséért egy év szabadságvesztésre ítélte a férfit, két évre felfüggesztve.

A jog tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista (náci) és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását; az ilyen tettek három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők.

Januárban a Fővárosi Törvényszék elrendelte egy holokauszt-tagadó cikk végleges törlését a szélsőjobboldali Kuruc.info weboldalról arra hivatkozva, hogy a jog tiltja a holokauszt nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását. Az ügyészség a Tett és Védelem Alapítvány (TEV) bejelentése alapján kezdeményezte a bírósági eljárást. Ez volt az első bírósági határozat, amely elrendelte valamilyen tartalom eltávolítását az internetről. Az

alapítvány üdvözölte a bíróság döntését, a TASZ azonban bírálta azt, mondván, hogy sérti a szólásszabadság jogát. Év végén az ítélet még nem volt jogerős. Októberben a TEV hét esetben jelentett be holokauszt-tagadó megnyilvánulást.

Az alkotmány a gyűlöletbeszédre vonatkozó rendelkezéseket is magában foglal, melyek célja az, „hogyan megvédjék a magyar nemzet, illetve bármely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség méltóságát”. Ezek a rendelkezések jogorvoslati lehetőségeket biztosítanak azon személyek és közösségek számára, akik vagy amelyek gyűlöletbeszéd áldozatává váltak. 2013-ban a Velencei Bizottság aggályosnak találta, hogy a „magyar nemzet méltóságának” védelmére hivatott rendelkezés az ország intézményeivel és tisztségviselőivel szemben megfogalmazott kritikák korlátozására is felhasználható, ez pedig egy demokratikus társadalomban összeegyeztethetetlen a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó normákkal.

A törvény vétségként tiltja a horogkereszt, az SS-jelvény, a nyilaskereszt, a sarló-kalapács, az ötágú vöröscsillag vagy az ezeket ábrázoló jelkép köznyugalom megzavarására alkalmas – különösen az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti jogát sértő – módon történő viselését, közszemlére tételét, illetve terjesztését.

Szeptember 15-én került sor annak az ügynek a tárgyalására, amelynek vádlottja még 2013-ban egy kormányellenes tüntetésen belerúgott egy Orbán Viktor miniszterelnököt ábrázoló polisztirolból készített fejbe. Az ügyben november végéig nem született ítélet. A garázdasággal vádolt férfi azzal védekezett, hogy mindössze politikai véleményét fejezte ki.

Sajtószabadság: A médiaszektor jogszabályi keretrendszerének megfelelően a parlamentnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiaszabályozásért felelős központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. Az NMHH elnöke a kábelre vagy egyéb módon sugárzott, online és nyomtatott médiatartalom és a frekvenciahasználat felügyeletéért felelős, ötágú Médiatanács elnöki tisztségét is betölti. Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is élesen bírálták az NMHH-t amiatt, hogy olyan politikailag homogén testület, melynek tagjait kizárólag a kormánypártok nevezik ki, továbbá szavá tették, hogy a médiát szabályozó törvények nem alkalmasak a média pluralizmusának, valamint a közszolgálati média függetlenségének biztosítására.

Az év során konfliktus bontakozott ki a miniszterelnök és a legnagyobb kormánybarát médiabirodalom (televízió, rádió, napi- és hetilapok) tulajdonosa között, ami a médiapiac jelentős átrendeződését, valamint a kormánypárti állami vállalatok terjeszkedését eredményezte a televízió és a nyomtatott sajtó szegmensében.

A Freedom House *Sajtószabadság 2014* című jelentése a korábbinál valamivel rosszabb képet fest az országról, de továbbra is „részben szabadnak” minősítette a magyar médiát. A Freedom House szerint a sajtószabadság csorbult abból adódóan, hogy a kormány új reklámadót vezetett be, és továbbra is nyomást gyakorolt a médiacégek tulajdonosaira.

Május 27-én az Országgyűlés módosította a reklámadóról szóló 2014. évi törvényt. Az új törvény az eredetileg 40%-os (később 50%-ra emelt) progresszív adót a rádió- és televíziócsatornák, kiadók, kültéri reklámfelületekkel foglalkozó cégek és weboldalak reklámbevételei (tehát nem a nyereségük) alapján számolt 5,3%-os átalányadóra módosította.

Emellett az Országgyűlés az adóköteles reklámbevételek minimális összegét 20 milliárd forintról (72 millió USD) 100 millió forintra (358 000 USD) csökkentette.

2014-ben több mint 130, a média teljes spektrumát átfogó médiacég tiltakozott az eredeti reklámadó bevezetése ellen. 2014-ben az RTL Klub, az ország legnagyobb kereskedelmi csatornája panaszt nyújtott be az Európai Bizottsághoz arra hivatkozva, hogy a reklámadó jogellenes hátrányos megkülönböztetésnek felel meg, mivel a törvény értelmében az RTL Klub az egyetlen olyan csatorna, amely a progresszív rendszerben a legmagasabb adókulcs szerint adózna. Március 12-én az Európai Bizottság megkezdte a reklámtörvény vizsgálatát, amelyet a törvény május 27-én elfogadott módosítását követően le is zárt.

Június 22-én a Velencei Bizottság jelentést tett közzé a 2010. évi médiatörvénnyel és a reklámadóról szóló 2014. évi törvénnyel kapcsolatban. A jelentés megjegyzi, hogy a médiatartalmak korlátozására vonatkozó szabályok nem egyértelműek, és rendkívül tág teret engednek a bíróságoknak az értelmezésre. A jelentés továbbá bírálja a vallási és politikai nézeteket kritizáló tartalmak korlátozását, valamint azt a kitétel, hogy a médiatartalmak nem sérthetik a magánélethez fűződő jogot. A jelentésben foglalt bírálat szerint a Médiatanács összetétele és vezetőjének kiválasztási eljárása nem alkalmas a függetlenség és a politikai semlegesség biztosítására, és nem tükrözi a médiapiac sokszínűségét. Emellett a jelentés megjegyzi, hogy a közmédia túlságosan centralizált, a tartalmakat pedig szinte kizárólag a nemzeti hírügynökség, az MTI szolgáltatja.

Erőszak és megfélemlítés: Szeptember 17-én Dunja Mijatovic, az EBESZ sajtószabadságért felelős képviselője bírálatot fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy a rendőrség megfélemlítette a menekültválságról tudósító riportereket. Mijatovic szerint „a rendőrök gumibotokkal ütötték a riportereket, arra kényszerítették az újságírókat, hogy töröljék az általuk készített felvételeket, összetörték felszerelésüket, és könnygázzal fújták le őket”, miközben a sajtó munkatársai szeptember 12-én és 16-án a szerb határon kialakult helyzetéről tudósítottak. A magyar hatóságok és egyes hazai médiumok vitatták az incidenseket, ahogy a nemzetközi médiában az eseményekkel kapcsolatban megjelent tudósítások hitelességét is (lásd még a menekültek védelméről szóló 2.d. részt).

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A jog szabályokat határoz meg a tartalmakra vonatkozóan, valamint előírja az újságírói jogok, etika és normák szabályait a média minden ágára kiterjedően, beleértve a hírportálokat és az online publikációkat is. A jogszabályok tiltják a nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést, továbbá rendelkeznek a bírósági és hatósági eljárásokhoz kapcsolódó forrásokra vonatkozó titoktartásról.

A Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás megsértése esetén pénzbírságot szabhat ki, ideértve azokat a mediaszolgáltatásokat is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre vonatkozó tilalmat, sértik az emberi méltóságot, vagy megsértik a kiskorúakat védő előírásokat. A tanács 200 millió forintig (717 000 USD) terjedő bírságot róhat ki a szabálysértés jellegétől, a mediaszolgáltatás típusától és a közönség nagyságrendjétől függően, és legfeljebb egy hétre felfüggeszheti a sugárzási jogot is. Az alperesek fellebbezést nyújthatnak be a Médiatanács határozatai ellen, azonban külön fellebbezést kell benyújtaniuk azért, hogy megakadályozzák a bírság végrehajtását, míg a felek a fellebbezés érdemi részével kapcsolatban pereskednek. Október 1-ig a Médiatanács 41 határozatot hozott, és összesen 34 millió Ft (122 000 USD) összegű bírságot szabott ki 26 sajtóorgánumra. A határozatok közül ötöt támadtak meg bíróság előtt.

Február 18-án a Mérték Médiaelemző Műhely jelentést tett közzé *Elfogy a levegő: lány cenzúra a magyar médiában 2014-ben* címmel. A jelentés bemutatta a mediaszektort, és beszélt „az oligarchizálódott politika teljes offenzívájáról a független újságírás minden megnyilvánulásával szemben, jöjjön az a fősodratú médiából, a nonprofit világból, a csupán online elérhető lapokból vagy a pártos sajtóból. A harc fegyvertára is változatos: a politikai nyomásgyakorlástól a tulajdonosi szerkezet kierőszakolt átalakításán, a gazdasági kivéreztetésen keresztül a hatósági, állami és jogi eszközök használatáig szinte mindenre akadt példa.” A jelentés az öncenzúra magas szintjére is kitér: a Mérték felmérésében részt vevő újságírók 30 százaléka jelezte, hogy az előző évben elhallgattak vagy elferdítettek bizonyos tényeket, hogy elkerüljék az esetleges negatív következményeket a munkahelyükön, 36 százalékuk pedig arról számolt be, hogy szerkesztőjük bizonyos tények elkendőzésére vagy elferdítésére utasította őket, ám ők erre nem voltak hajlandóak (lásd a választásokról és a politikai részvételtől szóló 3. részt).

Október 7-én egy interjúban Tarr Péter, a HírTV vezérigazgató-helyettese azt állította, hogy a kormány kommunikációs tisztviselői korábban heti rendszerességgel „instruálták” a HírTV hírtelevíziót azzal kapcsolatban, hogy mely politikussal készítsenek interjút, és milyen témákkal foglalkozzanak. Ez a gyakorlat február 6. után megszűnt, ekkor szakított nyilvánosan a csatorna (és számos más médiaorgánus) tulajdonosa barátjával, Orbán Viktor miniszterelnökkel. Tarr szerint március 15-én a miniszterelnök pártja (a Fidesz) teljes bojkottot hirdetett a csatorna ellen, gyakorlatilag „szóba sem álltak velük”. Tarr arra biztatta munkatársait, hogy „felejtsek el a régi beidegződéseket, az öncenzúrát, és szabad, független újságíróként végezzék tevékenységüket” (lásd Sajtószabadság).

A rágalmazásra/becsületsértésre vonatkozó jogszabályok: A magánszemélyek felelősségre vonhatók közzétett nyilatkozataikért vagy mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért. A felperesek polgári és büntetőbíróóságok előtt egyaránt indíthatnak eljárást. A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók, ha téves információkat közölnek.

A TASZ jelentése szerint hivatalos személyek – különösen kisebb városokban – egyre gyakrabban használták fel a becsületsértésre vonatkozó jogszabályokat a kritikus véleményeket megfogalmazó polgárok és újságírók elhallgattatására.

A TASZ szerint évente több száz esetben nyújtanak be hivatalos személyek büntetőjogi és polgári jogi keresetet (gyakran párhuzamosan) olyan magánszemélyek ellen, akik bírálattal illetik őket vagy politikai tevékenységüket.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta vagy zavarta az internethez való hozzáférést, és nem cenzúrázta az online tartalmakat. A Budapesti Ügyvédi Kamara egy olyan esetről számolt be, amelyben a kormány megfelelő jogi felhatalmazás nélkül figyelt meg magánjelleget internetes kommunikációt (lásd az 1.f. részt: A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése).

Januárban a Fővárosi Törvényszék elrendelte egy holokauszt-tagadó cikk végleges törlését a szélsőjobboldali Kuruc.info weboldaltól arra hivatkozva, hogy a törvény tiltja a holokauszt nyilvános tagadását (lásd: A véleménynyilvánítás szabadsága).

A Nemzetközi Távközlési Egyesület szerint 2014-ben az ország lakosságának kb. 76%-a használta rendszeresen az internetet. 2015-ben a Freedom House az ország internetes és digitális médiáját továbbra is a „szabad” kategóriába sorolta.

Tudományos szabadság és kulturális események

A tudományos szabadságot és a kulturális eseményeket nem érintette kormányzati korlátozás.

b. A békés gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Gyülekezési szabadság

Az Alkotmány és a jogszabályok rendelkeznek a békés gyülekezés szabadságáról, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezt a jogot. A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy a bíróságok békés működését, vagy ha nem oldható meg a forgalom elterelése. A rendőrség nem oszthat fel spontán, engedély nélküli gyülekezést, ha az békés, és célja a véleménynyilvánítás egy előre nem látható eseménnyel kapcsolatban, de a szervezőknek a szervezés megkezdése után késedelem nélkül tájékoztatniuk kell a rendőrséget a rendezvényről. A rendőrségnek abban az esetben kell felosztatnia a rendezvényt, ha az összegyűlt bűncselekményt követnek el vagy arra uszítanak, ha az sérti mások jogait, ha fegyveres résztvevői vannak, vagy ha előzetesen kiadott hivatalos tilalom ellenére tartják meg. A rendőrség nyilvános demonstráció betiltására vonatkozó határozatával szemben bírósági felülvizsgálat kérhető.

Az év során a rendőrség 48 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami az összes bejelentett demonstráció 4,5%-át jelenti. A szervezők a rendőrség által elutasított 17 demonstráció esetében kértek bírósági felülvizsgálatot, a bíróságok pedig végül négy esetben engedélyezték a demonstrációt.

Civil szervezetek szerint a jogszabályok hiányosságai következetlen rendőri gyakorlatot és bírói határozatokat eredményeztek a demonstrációk betiltásával és felosztatásával kapcsolatban. Az MHB továbbra is arról számolt be, hogy a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok nem határozzák meg, milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség egy nyilvános gyűlést. A Magyar Helsinki Bizottság szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy a rendőrség meg nem erősített feltételezések alapján betiltson egy rendezvényt arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt, például közösség elleni izgatást fognak elkövetni. A TASZ arról számolt be, hogy a rendőrség időnként elmulasztotta egy-egy nem békés demonstráció felosztatását annak ellenére, hogy ez kötelessége lett volna, mivel a demonstrációk egyes résztvevői bűncselekményt, például közösség elleni izgatást követtek el (lásd az 1.d. részt: A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe).

Április 24-én a rendőrség betiltott egy demonstrációt, amelyet az egyik ellenzéki párt vezetője, Juhász Péter szervezett Orbán Viktor miniszterelnök háza elé, körülbelül húsz fő részvételével. A rendőrség arra hivatkozott, hogy a demonstráció tervezett helyszíne lakóövezet, és a rendezvény zavarná a helyi lakosok szabad mozgását és magánéletét, valamint biztonsági kockázatot jelentene a miniszterelnökre nézve. Juhász keresetet nyújtott be a bírósághoz, hogy az vizsgálja felül a rendőrség döntését; a Fővárosi Közigazgatási és

Munkaügyi Bíróság április 30-i határozata szerint a demonstráció betiltása sértette a békés gyülekezéshez és a véleménynyilvánításhoz való jogot.

Egyesülési szabadság

Az alkotmány és a törvény biztosítja az egyesülés szabadságát. 2014-ben az országos választások után néhány magas rangú kormányzati tisztviselő jogi, adóügyi és rendőrségi eszközök alkalmazásával megfélemlítő kampányt indított a civil szervezetek ellen. Miután az év során számos jogi eljárásra és ellenőrzésre került sor, decemberben lezárult a Norvég Civil Alap forrásait szétosztó négy konzorciumi tagszervezet ellen irányuló adóügyi és bűnügyi nyomozás (lásd az 5. részt).

c. Vallásszabadság

Lásd a Külügyminisztérium *vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report)* a következő oldalon: www.state.gov/religiousfreedomreport/.

d. Mozgásszabadság, országukon belül otthonukat elhagyni kényszerült emberek, menekültek és hontalanok védelme

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A kormány nem működött együtt teljes mértékben az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a visszatérő menekültek, a menedékkérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A menekültek védelme

Az év során számos uniós és délkelet-európai ország szembesült egy korábban példátlan menekülthullámmal. A Közel-Keletről, Afrikából és Ázsiából érkezők áradatát többek között menedékkérők/potenciális menekültek, gazdasági migránsok és az emberkereskedelem áldozatai alkották. Az egyszerűség kedvéért ez a jelentés a fenti csoportra általánosan a „migránsok és menedékkérők” kifejezést használja, ha pontosabb információ nem áll rendelkezésre.

Év végéig a rendőrség 391 384 „illegális migránst” (az országba nem hivatalos határátkelőhelyen, hanem a zöldhatáron keresztül érkező személyt) regisztrált Magyarországon. 2014-ben még csak 44 709 illegális migránst regisztrált a rendőrség. A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH) 177 135 menedékkérelmet regisztrált (2014-ben 42 777 kérelmet nyújtottak be). Ezek közül a BÁH több mint 152 260 esetet lezárt – többnyire azért, mert a kérelmező eltűnt –, 3819 esetben pedig érdemben elbírálta a kérelmet. A BÁH 508 esetben ítélt meg menekültstátuszt, kiegészítő védelmet vagy befogadott státuszt (2014-ben 503 esetben), ami az érdemben elbírált kérelmek 13 százaléka. A Dublin III. rendelet alapján 1402 személyt küldtek vissza Magyarországra az EU más országaiból (2014-ben 827 személyt).

Miután augusztusban és szeptemberben nagy tömegben érkeztek az országba migránsok és menedékkérők, az Országgyűlés új jogszabályokat fogadott el, amelyek szeptemberben és októberben léptek hatályba. Az új jogszabályok értelmében az, aki illegálisan átlépi a szerb (majd később a horvát) határt a felépített kerítés mentén, bűncselekményt követ el, amely

szabadságvesztéssel és kiutasítással büntethető. Az előző törvény szabálysértésnek minősítette az illegális határátlépést, és ez a rendelkezés továbbra is érvényben maradt azokban az esetekben, amikor a határátlépés kerítéssel nem védett határszakaszon történik. Az új jogszabályok lehetővé teszik, hogy a kormány bizonyos körülmények között legfeljebb hat hónapra „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet” hirdessen ki. Ilyen helyzetben a kormány különleges intézkedéseket léptethet életbe, például kivezényelheti a fegyveres erőket a határra, ahol azok a rendőrség irányítása alatt a határvédelemhez kapcsolódó közigazgatási feladatokat láthatnak el.

December 10-én az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított az ország ellen az új menekültügyi jogszabályok miatt, az eljárás az év végén még folyamatban volt.

Február 11-én a kormány széles körű PR-kampányt indított a migránsok és a menedékkérők ellen. A kampány keretében bevándorlásellenes plakátokat helyeztek el az ország különböző részein, és kérdőívek alkalmazásával „nemzeti konzultációt” hirdettek meg a bevándorlásról és a terrorizmusról. Az UNHCR aggodalmának adott hangot a kérdőívvel kapcsolatban, mivel az „sugalmazó jellegű kérdéseket tartalmaz, amelyek erősítik a migránsokkal szembeni ellenséges érzéseket, és hozzájárulhatnak az idegengyűlölet terjedéséhez az országon belül”. Decemberben a kormány újabb bevándorlóellenes kampányt indított. December 21-én az UNHCR, az Európa Tanács és az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) „felszólította a kormányt, hogy tartózkodjon olyan irányelvek és gyakorlatok alkalmazásától, amelyek erősítik az intoleranciát, félelmet gerjesztenek, és táplálják az idegengyűlöletet a menekültekkel és a migránsokkal szemben”.

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény rendelkezik a menekültstátusz megadásáról, azonban az év során a kormány által bevezetett új rendszer nem biztosította a menekültek teljes körű védelmét.

A szeptember 4-én elfogadott jogszabályok alapján a kormány négy új „tranzitónát” hozott létre a menedékkérelmek regisztrálására a szerb és a horvát határ mentén (Röszkén, Tompán, Beremenden és Letenyén). Ezek a BÁH által működtetett tranzitónák felelnek a kérelmezők jogosultságának elbírálásáért a biztonságos származási országra és a biztonságos harmadik országra vonatkozó rendelkezések alapján. Ezt követően a jogosultak kérelmét nyolc napon belül továbbítják érdemi elbírálásra. Attól a pillanattól kezdve, hogy a kérelem eljut az érdemi elbírálási fázisba, a kérelmező jogosulttá válik arra, hogy belépjen az ország területére, és igénybe vegye a kormány által a menedékkérők számára biztosított szolgáltatásokat. Ha a BÁH az elbírálási fázisban elutasítja a kérelmet, a kérelmezőt azonnal kiutasítják, de hét napon belül bíróság előtt megfellebbezheti a döntést, és az ügyben egy bíró vagy egy fogalmazó nyolc napon belül jogerős határozatot hoz. Az új rendszerben a bíróságok jogköre csak arra terjed ki, hogy hatályon kívül helyezték a közigazgatási határozatokat, és hogy a kérelmezőt új eljárásra visszautalják a BÁH-hoz. A határozatot azonban nem változtathatják meg. Az új jogszabály bevezetése előtt a bírák közvetlenül korrigálhatták a hibás döntéseket a közigazgatási határozatok megváltoztatásával, és megadhatták a menekültstátuszt vagy a kiegészítő védelmet a menedékkérőknek.

Az új szabályok csak a „különleges bánásmódot igénylő menedékkérőkkel” tesznek kivételt (kísérő nélküli kiskorúak, idősek, fogyatékkal élők, várandós nők, egyedülálló szülők, kínzás áldozatai) a határnál alkalmazott elbírálási eljárás tekintetében – az ezekbe a csoportokba tartozó menekültek azonnal a menedékjogi eljárás fázisába kerülnek, melynek keretében érdemben elbírálják kérelmüket.

Szeptember 17-én az ENSZ emberi jogi főbiztosa az új menekültügyi szabályozásról azt mondta, hogy az „nincs összhangban a Magyarország által vállalt és jogilag kötelező érvényű emberi jogi kötelezettségekkel”. Hozzátette, hogy „ez a menekültek és migránsok emberi jogainak teljesen elfogadhatatlan megsértése. A menedékkérés nem bűncselekmény, ahogy az sem, ha valaki szabálytalanul lép be egy ország területére”.

Az MHB az új szabályozás számos elemét bírálta. Az MHB szerint a menekültügyi határozatok bírósági felülvizsgálatának rendszere nem működik megfelelően, mivel a fellebbezés benyújtására, valamint annak elbírálására túl rövid idő áll rendelkezésre, a felülvizsgálat legtöbb esetben nincs halasztó hatállyal a kiutasítási intézkedésekre, a bírósági fázisban nem kötelező a személyes meghallgatás, és a bíróság hatásköre a közigazgatási határozatokra korlátozódik. A civil szervezet azt is szövé tette, hogy a tranzitónákban nem állt rendelkezésre folyamatosan professzionális jogi tanácsadó szolgáltatás, elutasították az MHB ügyvédeknek arra vonatkozó kérését, hogy beléphessenek a zónákba, és nem alkalmaztak formális eljárást azon fokozottan kiszolgáltatott menedékkérők azonosítására, akik mentesülhetnek a határnál alkalmazott elbírálási eljárás alól.

Június 17-én a kormány elrendelte egy 175 km hosszú és 4 méter magas „ideiglenes kerítés” (határzár) felállítását a szerb határon annak megakadályozása érdekében, hogy a zöldhatáron keresztül menekültek és migránsok lépjenek Magyarország területére. A kerítés szeptember 15-én készült el. Október 17-re a kormány a horvát határ mentén is felhúzott egy hasonló kerítést. Emberi jogi civil szervezetek bírálták a kerítés telepítését, az UNHCR pedig aggodalmát fejezte ki az intézkedések miatt, amelyek – különösen a szerb és a horvát határon felhúzott kerítések – korlátozták a menekültek lehetőségeit arra, hogy menedékre leljenek az országban, sokakat pedig elriasztottak attól, hogy Magyarországon próbálkozzanak.

Szeptember 15., vagyis a szerb határzár telepítése előtt összesen 199 829 illegális migráns érkezett az országba a zöldhatáron keresztül. Ugyanezen a határszakaszon a kerítés megépítése után mindössze 4694 migráns érkezett az országba. A szeptember 15. és október 17., vagyis a horvát határzár megépítése közötti időszakban 185 624 személy érkezett az országba a horvát zöldhatáron keresztül. A kerítés megépítése után egy sem.

Szeptember 15-én, vagyis azon a napon, amelyen az új menekültügyi rendelkezések hatályba léptek és a szerb határ mentén elkészült a kerítés, a kormány „tömeges migrációs válsághelyzetet” hirdetett ki Bács-Kiskun és Csongrád megyében, egy hathónapos időszakra. Szeptember 18-án a kormány további négy megyére kiterjesztette a válsághelyzetet.

Biztonságos származási/tranzitország: Az ország részes fele a 2013-as Dublin III. rendeletnek, melynek célja az, hogy a menedékkérőket abba az uniós tagállamba küldje vissza a vonatkozó eljárás lefolytatása végett, amelynek a területén először beléptek az Európai Unióba.

Július 21-én a kormány közzétette a „biztonságos származási országok” és a „biztonságos harmadik országok” listáját. Mindkét listában szerepeltek az EU tagállamok és tagjelölt államok (Törökország kivételével), az Európai Gazdasági Térség tagállamai, az Amerikai Egyesült Államok azon államai, amelyek nem alkalmaznak halálbüntetést, valamint Svájc, Bosznia-Hercegovina, Koszovó, Kanada, Ausztrália és Új-Zéland. Egy kormányrendelet értelmében a menedékkérőknek joguk van bizonyítani a menekültügyi eljárás során, hogy esetükben származási országuk nem felel meg a biztonságos származási országokra vonatkozó feltételeknek, vagy hogy nem volt lehetőségük arra, hogy tényleges védelmet kapjanak egy biztonságos harmadik országban. Az MHB, az UNHCR és az Európa Tanács

emberi jogi biztos többször is tiltakozott az ellen, hogy a kormány Szerbiát biztonságos tranzitországnak minősítette.

Szeptember 15. után a BÁH 579 menedékkérelmet regisztrált a szerb határnál, ezek közül ötvenet elutasított a biztonságos származási országra és a biztonságos harmadik országra vonatkozó rendelkezések alapján.

Non-refoulement: A kormány nem küldött vissza menedékkérőket konfliktusövezetekbe, ahol a menedékkérők életét vagy szabadságát veszély fenyegetné; az MHB azonban bírálta a kormányt, mivel az konfliktusövezetekből érkező migránsokat és menedékkérőket küldött vissza Szerbiába. Az UNHCR szerint Szerbiában nem működik megfelelő menekültügyi rendszer, ezért a Szerbiába visszaküldött menedékkérők ki vannak téve az embertelen bánásmód, valamint más, nem biztonságos országba való kiutasítás kockázatának.

A menekültek bántalmazása: Szeptember 16-án egy, a nemzetközi médiában is nagy visszhangot kiváltó incidensre került sor: a rendőrség többórás összecsapást vívott több száz migránssal és menedékkérővel, akik a szerb határ szerb oldalán ragadtak Röszke közelében, miután a magyar kormány kerítéssel lezárta a határt. A médiabeszámolók és a videofelvételek szerint a migránsok öklüket a magasba emelve, arab és angol nyelven jelszavakat kántáltak, majd rugdosni kezdték a kerítést és végül át is törtek azon, közben üvegekkel és kövekkel dobálták a rendőröket a szerb oldalról. A magyar rendőrségnek a kerítésen keresztül vízágyúval átmenetileg sikerült feloszlattania a tömeget. A rendőrség később visszavonta erőit és a vízágyút a kerítéstől, így a menedékkérők a megromlott kerítésen keresztül be tudtak lépni Magyarországra területére. Sok menedékkérő azt gondolta, hogy a magyar hatóságok engedélyezték a belépést, és egyszerűen átsétáltak a határon. Miután a csoport nagy része belépett az országba, a rendőrség gumibotokkal kezdte ütlegelni a menedékkérőket és könnygázt vetett be ellenük, aminek következtében sokan megsérültek, köztük családok, gyermekek és külföldi újságírók is. A csoport nagy része a kerítésen keresztül visszamenekült Szerbiába. Sokan szenvedtek a könnygáz következményeitől, köztük gyermekek is. Civil szervezetek és médiabeszámolók szerint az összecsapások során 14 rendőr, hét, az eseményekről tudósító újságíró, és körülbelül 300 migráns és menedékkérő sérült meg, köztük harminc gyermek, akiket szüleik a kerítés felett löktek át a másik oldalra. A hatóságok a beszámolók szerint 22 személyt vettek őrizetbe, akik közül 15 személyt illegális határátlépéssel és lázadásban való részvétellel vádoltak meg.

Ban Ki-moon, az ENSZ főtitkára elítélte és elfogadhatatlannak nevezte, hogy könnygáz bevetésére került sor a migránsok és a menedékkérők ellen. Szeptember 17-én az ENSZ emberi jogi főbiztosa „szívtelen, bizonyos esetekben jogsértő” beavatkozásnak nevezte a rendőrségi akciót, amely némely vonatkozásában „egyértelműen sérti a nemzetközi jogot”. November 12-én egy parlamenti bizottság elutasította az incidens kivizsgálását kérő kezdeményezést. November 18-án az ombudsman hatásköre hiányára hivatkozva elutasította az MHB által október 13-án benyújtott panaszt, amelyben az MHB a röszkei incidens kivizsgálást kérte, és az MHB jelentését továbbította a Központi Nyomozó Ügyészségnek és az országos rendőrfőkapitánynak, aki később továbbította az ügyet a Terrorelhárítási Központnak. Az MHB bírálta az ombudsman döntését, az ügy az év végén folyamatban volt.

Júniusban és júliusban folyamatosan nőtt az országba érkező migránsok száma, a civil szervezetek pedig bírálni kezdték a kormányt a humanitárius segítségnyújtás hiánya miatt például olyan helyszíneken, mint a budapesti Keleti Pályaudvar, ahol a migránsok ideiglenes táborát állították fel. A kormány passzivitására reagálva civil szervezetek ételt és ruhákat osztottak szét a migránsok között, a közösségi oldalakon keresztül pedig önszerveződő civil

segélycsoportok alakultak. Augusztusban a Fővárosi Önkormányzat a nagyobb pályaudvarokon megkezdte az ívóvízosztást, valamint vécéket és zuhanyzókat helyezett ki, fokozta a biztonsági intézkedéseket, és igyekezett biztosítani a civil szervezetek által végzett tevékenységek feltételeit.

Szeptember 21-én a parlament elfogadott egy jogszabályt, amely engedélyezi, hogy a fegyveres erők tagjai az ország határainál nem halálos erőt alkalmazzanak a rend fenntartása érdekében. A jogszabály értelmében a katonák használhatnak olyan kényszerítő eszközöket, amelyek képesek fizikai sérülést okozni, de kizárólag halál okozására irányuló szándék nélkül. A katonákat rendőri jogosultságokkal ruházták fel (igazolathatnak, elfoghatnak, őrizetbe vehetnek és megmotozhatnak személyeket, átvizsgálhatják csomagjaikat és járműüket, és intézkedhetnek külföldiekkel szemben), továbbá lőfegyvert is használhatnak, ha a fegyverhasználat célja nem halálos sérülés okozása. Továbbá a jogszabály felhatalmazza a rendőrséget, hogy külföldön titkosszolgálati tevékenységet végezzen az államhatár biztonságát fenyegető vagy terrorizmushoz köthető tevékenységek felderítése érdekében, ideértve az emberkereskedők felkutatását is.

A jogszabály bizonyos körülmények esetén lehetővé teszi a menedékkérők fogva tartását. A szabályok szerint a menedékkérők fogva tartásának egyedi elbíráláson kell alapulnia, és csak akkor alkalmazható, ha semmilyen egyéb módon nem lehet biztosítani a menedékkérő jelenlétét a menekültügyi eljárás során. A bírónak 60 naponta határozatot kell hoznia, hogy meghosszabbítja-e az őrizetben lévő illegális migráns fogva tartását. A jogszabály szerint a menedékkérők legfeljebb hat hónapig, gyermekes családok legfeljebb 30 napig tarthatók fogva. Kísérő nélküli kiskorúak nem vehetők őrizetbe, és az őrizet elrendelése előtt egyéb alternatívákat (például az óvadék ellenében történő szabadlábra helyezést) is fontolóra kell venni.

A jogszabály szerint a kiutasítási eljárás alatt álló illegális bevándorlók (ideértve az elutasított menedékkérőket is) idegenrendészeti őrizetbe vehetők. A fogva tartás időtartama nem haladhatja meg a 12 hónapot, gyermekes családok esetén pedig a 30 napot. Kísérő nélküli kiskorúak nem vehetők idegenrendészeti őrizetbe. Az idegenrendészeti fogva tartásra vonatkozó döntést rendszeresen felül kell vizsgálnia egy bíróságnak. Az új, szeptember 15-én hatályba lépett szabályozás értelmében a határozaton keresztül történő illegális határátlépés, a kerítés megrongálása, valamint a kerítés építésének akadályozása szabadságvesztéssel büntethető. A hatóságok rendszerint idegenrendészeti őrizetbe veszik az elítélt illegális határátlépőket, és előkészítik kiutasításukat.

A kormány adatai szerint az év során 2393 menedékkérőt (a kérelmet benyújtók 1,4 százaléka) vettek idegenrendészeti őrizetbe vagy helyeztek el idegenrendészeti fogva tartó létesítményben (2014-ben 6109 személyt, ami a kérelmet benyújtók 14,3 százalékát jelentette). A Helsinkai Bizottság és a Human Rights Watch arról számolt be, hogy a kormány több száz menedékkérőt tartott fogva kérelmük elbírálásáig speciális menekültügyi befogadó állomásokon, idegenrendészeti létesítményekben, esetenként pedig börtönökben. Év végéig a hatóságok 978 személy ellen emeltek vádat a kerítésen keresztül történő illegális határátlépés miatt, két személy ellen pedig a szerb határ mentén épített kerítés megrongálása miatt.

Ideiglenes védelem: A kormány ideiglenes védelmet („kiegészítő védelmet” vagy „befogadott státuszt”) biztosított azok számára, akik nem feleltek meg a menekültekre vonatkozó feltételeknek. A törvény értelmében „kiegészítő védelemben” olyan külföldi részesülhet, aki nem felel meg a menekültként történő elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába való visszatérése esetén „súlyos sérelem” érne.

Továbbá a törvény értelmében a BÁH a befogadott státusz egy évre (az időszak meghosszabbítható) történő megadásával engedélyezheti bizonyos személyeknek, hogy az országban tartózkodjanak, ami összhangban van az ország visszaküldés tilalmának („non-refoulement”) elvével kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeivel.

Az év során 177 135 menedékkérelmet nyújtottak be a BÁH-hoz (többségében szíriai, iraki és koszovói állampolgárok). A Hivatal 146 személynek adta meg a menekült jogállást, 356 személy kapott kiegészítő védelmet, 6 személy pedig befogadott státuszt.

3. rész: A politikai folyamatban való részvétel szabadsága

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány megválasztásának lehetőségét az általános választójogon alapuló, rendszeres választások keretében, melyek során az állampolgárok több jelölt közül választhatnak. Az állampolgárok éltek ezzel a jogukkal. Az EBESZ választási megfigyelői megjegyezték, hogy a hatalmon lévő párt jogosulatlan előnyöket élvezett, és az ellenzék, illetve néhány civil társadalmi csoport úgy jellemezte a 2014-es országos választást, hogy az „szabad volt, de nem volt tisztességes”.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: A legutóbbi országos választásokra 2014 áprilisában került sor, és az egyfordulós rendszerben lebonyolított választásokon 199 országgyűlési képviselőt választottak meg az állampolgárok. A választásokon a kormánypártoknak egymás után másodjára sikerült kétharmados szupertöbbséget elérniük, megszerezve a pártlistás szavazatok 45 százalékát, az ország 106 egyéni választókerületéből pedig – ahol a relatív többségi rendszer alapján választanak – 96-ban nyertek. Március 3-án, a február 22-i veszprémi időközi választást követően a kormánykoalíció elvesztette kétharmados többségét az Országgyűlésben.

A 2014-es választásokat nyomon követték az EBESZ/ODIHR megfigyelői. 2014 júliusában kibocsátott végleges jelentésében a küldöttség megállapította, hogy bár a választást hatékonyan folytatták le, a választóknak pedig széles körű választási lehetőség állt rendelkezésükre a demokratikus jelöltállítást követően, „a korlátozó jellegű kampányszabályok, a részrehajló médiaközvetítések, valamint a politikai párt és az állam közötti különbséget összemosó kampánytevékenységek miatt a vezető kormánypárt jogtalan előnyt élvezett”.

A ODIHR megfigyelőinek 2014-es jelentése megállapította, hogy a választókerületek átszervezését széles körben bírálták amiatt, „hogy az eljárás nem volt átlátható, illetve független, és nem került sor konzultációra, továbbá állítólag politikai célokból, önkényesen állapították meg a választókerületek határait.” A jelentés szerint abból adódóan, hogy a választókerületek győzteseinek főlős szavazatait átadták a pártlistáknak, a Fidesz-KDNP további hat képviselői helyet nyert el. Az EBESZ megfigyelői megemlítették, hogy a választási kampány során a média részrehajló volt, és fokozódott a kormányközeli tulajdonosokhoz köthető médiakoncentráció.

A politikai pártok és a politikai részvétel: 2014 júliusi jelentésükben az ODIHR megfigyelői számos problémát említenek a médiát illetően, ideértve azt is, hogy a médiaorgánumok egyre nagyobb arányban vannak olyan üzletemberek tulajdonában, akik közvetve vagy közvetlenül a Fideszhez kapcsolódnak, az állami hirdetések pedig bizonyos kiválasztott médiumok kapják meg. A jelentés következtetése szerint ezek a tényezők aláásták a médiapiac

pluralizmusát, és növelték az öncenzúrát az újságírók körében. A jelentés ezenkívül bírálta azokat a kormányzati hirdetéseket, amelyek majdnem teljesen megegyeztek a Fidesz kampányhirdetéseivel, arra hivatkozva, hogy azok hozzájárultak az egyenlőtlen versenyfeltételek kialakulásához, és nem tartották maradéktalanul tiszteletben az állam és a pártok különválasztásának elvét. Az ODIHR jelentése megemlítette, hogy a jelölteknek korlátozott mennyiségű ingyenes műsoridő állt rendelkezésükre, továbbá nem voltak fizetett politikai hirdetések az országos kereskedelmi televízióban, és arra a következtetésre jutott, hogy ezek a körülmények akadályozták a jelölteket a médián keresztül történő kampányolásban.

A jelentés bírálta az új kampányfinanszírozási jogszabályt is, amely korlátozta az átláthatóságot és a politikai pártok elszámoltathatóságát, továbbá aggályosnak találta, hogy a választási eljárás alatt benyújtott panaszok tekintetében nem áll rendelkezésre hatékony jogorvoslati lehetőség.

Azoknak a szavazni kívánó állampolgároknak, akik külföldön éltek, de rendelkeztek állandó magyarországi lakcímmel személyesen kellett megjelenniük a nagykövetségeken, míg azok a kettős állampolgárok, akik nem rendelkeztek állandó magyarországi lakcímmel, levélben is szavazhattak, de csak a pártlistákra. Az ODIHR választási megfigyelői szerint az a gyakorlat, hogy a regisztráció és a szavazás tekintetében eltérő szabályok vonatkoznak az állampolgárokra attól függően, hogy rendelkeznek-e állandó magyarországi lakcímmel vagy sem, egyenlőtlen bánásmódot eredményez a külföldön tartózkodó állampolgárokkal szemben. Azonban március 19-én az EJEB elutasította azon külföldön élő, de állandó magyarországi lakcímmel rendelkező személyek keresetét, akik kifogásolták, hogy személyesen meg kellett jelenniük a nagykövetségeken a szavazáshoz, míg azok a kettős állampolgárok, akik nem rendelkeztek állandó magyarországi lakcímmel, levélben is szavazhattak. Az EJEB határozata megállapította, hogy a vitatott jogi rendelkezés nem diszkriminatív, mivel a két csoport Magyarországgal való kapcsolata, valamint szavazati jogaik is eltérőek, hiszen azok, akik nem rendelkeztek állandó magyarországi lakcímmel, csak pártlistákra szavazhattak. Az év végén az Alkotmánybíróság döntésére várt egy panasz, amelyet a diszkriminatívnak tartott, levélben történő szavazás miatt nyújtottak be.

November 20-án az Országgyűlés elnöke határozatlan időre kitiltotta a legnépszerűbb kereskedelmi televízió, az RTL Klub újságíróit a parlament épületéből és a képviselői irodaházból. A házelnök azzal indokolta döntését, hogy a csatorna munkatársai rendszeresen megszegték a parlamenti tudósításokra vonatkozó szabályokat. A médiatársaság hírigazgatója bírálta a házelnök döntését arra hivatkozva, hogy „az újságírók csak a munkájukat végezték: kérdéseket tettek fel”. A Mérték Médiaelemző Műhely is bírálta az RTL Klub kitiltását a parlament épületéből, és megjegyezte, hogy a házelnök diszkriminatív döntésének semmilyen világosan meghatározható jogalapja nincs, ebből adódóan sérti az információszerzéshez való jogot. A házelnök december 21-i hatállyal feloldotta az RTL Klubra vonatkozó tilalmat (lásd a 2.a. részt: Sajtószabadság).

A nők és a kisebbségek részvétele: A választási rendszer biztosítja a 13 elismert nemzeti kisebbség számára annak lehetőségét, hogy külön kisebbségi szavazási eljárásra regisztráljanak a parlamenti választások során. Bár mind a 13 nemzeti kisebbségnek volt regisztrált jelöltlistája, egyik sem szerzett a kisebbségi mandátumok elnyeréséhez elegendő szavazatot. Ennek következtében minden nemzetiséget egy szavazati joggal nem rendelkező szószóló képviselt a parlamentben; e személyek hatásköre a kisebbségi ügyek megtárgyalására korlátozódott. Az ODIHR választási megfigyelőinek jelentése arra a következtetésre jutott, hogy mivel a szavazók nyilvánosan regisztrálnak ahhoz, hogy a

kisebbségi listákra szavazhassanak, és mivel ezek a listák csak egy jelöltet szerepeltethetnek a szavazólapon, a választási lehetőség korlátozott volt, és sérült a szavazás titkossága. A származásra vonatkozó adatok védelméről szóló jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben és a kabinetben.

4. rész: Korrupció és az átláthatóság hiánya a kormányban

A jog büntetőjogi szankciókat ír elő a hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés esetére. Az Európai Bizottság és civil szervezetek szerint a kormány nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek, és hivatalos személyek gyakran büntetlenül vesznek részt korrupciós ügyletekben. Ugyanezek a megfigyelők felhívták a figyelmet arra, hogy a hatóságok rendszerint csak vonakodva végeztek átlátható, nyilvános vizsgálatot a korrupciós vádak esetében. Az év során számos jelentés érkezett állami korrupcióról.

Korrupció: A Transparency International Hungary (TI-H) és a K-Monitor beszámolója szerint a gazdaságban „a sógor-koma-jóbarát attitűd és az államkapitalizmus dominál”. E korrupcióellenes tevékenységgel foglalkozó civil szervezetek szerint gyakorlatilag már az állam „foglyul ejtéséről” beszélhetünk (state capture), a kialakult helyzetet pedig leginkább „az extenzív és terjeszkedő kormány és a közérdeket könnyen háttérbe szorító, nagyhatalmú üzleti csoportok homályos szimbiózisa” határozza meg. A civil szervezetek számos arra utaló példát hoztak fel, hogy „a kormány igyekszik jogi eszközökkel kiváltságokat biztosítani egyes gazdasági szereplőknek”. A TI-H szövére, hogy nincs kijelölt korrupcióellenes hivatal, és hogy a korrupcióellenes feladatokkal megbízott hivatalok, például az ügyészség, az Állami Számvevőszék, a rendőrség és az adóhivatal nem minden esetben tettek lépéseket a korrupció elleni küzdelem jegyében.

Július 22-én az Európa Tanács Korrupcióellenes Államok Csoportja (GRECO) jelentést tett közzé, amely aggasztónak nevezte azt a tényt, hogy a bírák, az ügyészek és a parlamenti képviselők szinte teljes immunitást élveztek a vádemeléssel szemben, kivéve azokat az eseteket, amikor valakit tetten értek valamilyen korrupt gyakorlat közben (lásd az 1.e. részt: A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása).

Az év elején három brókerház – a BudaCash, a Hungária Értékpapír és a Quaestor – összeomlott, miután kiderült, hogy fedezetlen kötvényeket bocsátottak ki, és meghamisították pénzügyi beszámolóikat, aminek következtében a Magyar Nemzeti Bank visszavonta működési engedélyüket. A Quaestor – a három brókerház közül a legnagyobb – 150 milliárd forint (538 millió USD) értékben bocsátott ki fiktív kötvényeket, amivel több tízezer kisbefektetőt károsított meg. Az ellenzéki pártok élesen bírálták a kormányt, mivel a Külgazdasági és Külügyminisztérium felügyelete alá tartozó Magyar Nemzeti Kereskedőház egy nappal a botrány kirobbanása előtt megszüntette számláit a Quaestornál, ami arra enged következtetni, hogy bizalmas információ birtokában volt, és ennek alapján hozta meg fenti döntését. A bennfentes kereskedelem gyanúját támasztotta alá az is, hogy Szijjártó Péter külügyminiszter közeli kapcsolatban áll a Quaestor vezérigazgatójával, Tarsoly Csabával. Április 17-én az Országgyűlés elfogadott egy törvényt a Quaestor kötvénykárosultjainak kártalanítására, amivel a kapcsolódó költségeket – több mint 200 milliárd forintot (717 millió USD) – más bankokra hárította át. November 17-én azonban az Alkotmánybíróság megsemmisítette a mentőcsomagot, arra hivatkozva, hogy az hátrányosan megkülönbözteti a botrányban érintett többi brókerház befektetőit, ezért alkotmányellenes. A közvélemény bírálta a Magyar Nemzeti Bankot, mivel az nem gyakorolta megfelelően szabályozói feladatait, és csak több héttel az után vonta vissza a Quaestor működési engedélyét, hogy a

csalás kiderült. Ehhez hasonlóan a rendőrség is csak hetekkel a botrány kirobbanása után vette őrizetbe Tarsolyt. Kritikus hangok szerint ez a késlekedés lehetővé tette Tarsoly számára a csalást alátámasztó és az állami tisztségviselők érintettségére utaló dokumentumok megsemmisítését.

Vagyonyilatkozat: A jog értelmében az országgyűlési képviselők, a legmagasabb szintű állami tisztségviselők, a Kúria elnöke és helyettesei, valamint a legfőbb ügyész kötelesek rendszeres időközönként közzétenni vagyonyilatkozatukat. A kormánytagok házastársainak vagyonyilatkozataival kapcsolatos adatokat nem kell közzétenni. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek vagyonyilatkozatot benyújtani, amelyek azonban nem érhetőek el nyilvánosan. A civil szervezetek véleménye továbbra is az volt, hogy a szabályozás nem megfelelő, mivel nem áll rendelkezésre megfelelő módszer az adatok ellenőrzésére, illetve a hamis adatok közzétételének szankcionálására.

Az információhoz való nyilvános hozzáférés: Az alkotmány és a törvény mind a magyar, mind a külföldi állampolgárok számára biztosítja azt a jogot, hogy a közigazgatási szervek által róluk tárolt információkhoz hozzáférjenek. A törvény értelmében a szóban forgó adatokat kezelő szervek a közérdekre hivatkozva korlátozhatják a hozzáférési jogot. A törvény által meghatározott kivételek közé tartozik a nemzetbiztonsági információ, a bűncselekmények megelőzésére és a hozzájuk kapcsolódó felelősségre vonásra, a természet- és a környezetvédelemre, az ország pénzügyeire, a külügyi kapcsolatokra, a folyamatban lévő eljárásokra és a szellemi tulajdonra vonatkozó információ. Az információkhoz szóban vagy írásban benyújtott információkérés alapján lehet hozzáférni. A közigazgatási szervek a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kötelesek megadni a kért információt. Jelentős mennyiségű adat igénylése esetén a közigazgatási szerv további 15 nappal meghosszabbíthatja az adatközlés határidejét. Az állampolgárok nem nyújthatnak be kérelmet a hatóság igazgatásának átfogó, számlán alapuló vagy tételes ellenőrzése céljából. Elutasítás esetén a kérelmezők 30 napon belül bíróságon támadhatják meg a döntést, vagy kezdeményezhetik a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) eljárását. A törvény a nyilvános információk jogsértő felhasználásának bűncselekményét három évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálja.

Február 13-i határozatában az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek nyilvánította, hogy nem áll rendelkezésre jogorvoslat abban az esetben, ha egy hatóság titkosnak minősít egy adatot, ezáltal nyilvánosan hozzáférhetetlenné téve azt. Az Alkotmánybíróság utasította az Országgyűlést, hogy május végéig rendezze a helyzetet. Július 6-án a határozatra reagálva a parlament módosította a törvényt, és ezzel október 1-jei hatállyal kibővítette a NAIH adatminősítés-felügyelettel kapcsolatos feladatainak körét, azonban nem biztosította a magánszemélyek számára azt a jogot, hogy a titkosítást a bíróságnál megtámadják. Továbbá az új jogszabály lehetővé teszi, hogy a kormány meghatározza és felszámítsa „az adatkérés teljesítéséhez kapcsolódó munkavégzés költségeit”. A módosítás akkor teszi lehetővé a költségek felszámítását, ha az adatigénylés teljesítése „a közfeladatot ellátó szerv alaptervékenységének ellátásához szükséges munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételével jár”. Az új szabályozás értelmében az adatot kezelő szerv határozza meg, milyen munkaerőigénnyel jár az adatigénylés teljesítése, és mi számít a munkaerőforrás aránytalan mértékű igénybevételének. A költségtérítés összegéről nem értesül előre az adatokat igénylő fél. Az új törvény értelmében a szerzői jogvédelem alatt álló anyagok megtekinthetők (és azokról jegyzetek készíthetők), de nem készíthető róluk másolat, és az

ilyen anyagokhoz való hozzáférés megtagadható, ha a kormány szerint az igényelt adatok nyilvánosságra hozatala veszélyeztetné a kormány későbbi döntéseinek meghozatalát.

Hazai és nemzetközi civil szervezetek bírálták a közérdekű adatokhoz való hozzáférésről szóló új jogszabályokat, mivel azok túlságosan nagy szabadságot adnak az adatkezelési feladatokat ellátó állami szerveknek az adatigénylések elutasítása és az adatigénylőre kivetett, önkényesen megállapított díjak terén.

Októberig 510 információszabadsággal kapcsolatos petíciót nyújtottak be a NAIH-hoz, ezek közül a vizsgálat 253 esetben állapított meg jogsértést.

5. rész: A nemzetközi és a civil szervezetek által az állítólagos emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

2014 áprilisa előtt az országban számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és közzétették megállapításaikat, bár az állami tisztségviselők csak ritkán működtek együtt, és ritkán reagáltak ezekre. A 2014 áprilisában lebonyolított országos választások után magas beosztású kormányzati tisztségviselők intenzív PR-kampányt indítottak néhány emberi jogi civil szervezet ellen, és nyilvánosan „baloldali beállítottságú”, külföldről pénzelt csoportoknak bélyegezték ezeket a szervezeteket. A zaklatássá fajuló kampány jogi, adóügyi és rendőrségi eljárások alkalmazásával zajlott.

2014 decemberében a kormány folytatta a nyomásgyakorlást a civil szervezetekre, külföldi érdekeket képviselő, fizetett politikai aktivistáknak nevezve és hűtlen kezeléssel vádolva őket. A kormány külföldi kormányokat hibáztatott mindezért, különösen a norvég kormányt, azon az alapon, hogy az Európai Gazdasági Térség (EGT) – Norvég Civil Támogatási Alap (Civil Alap) 2013 óta támogatásokat nyújtott a civil szervezeteknek a civil társadalom megerősítése érdekében. 2014 áprilisában Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter levelet küldött a norvég hatóságoknak, melyben azt állította, hogy a civil alap összegeinek elosztásáért felelős négy magyar alapítvány (az Ökotárs Alapítvány, a DemNet, a Kárpátok Alapítvány és az Autonómia Alapítvány) konzorciuma egy ellenzéki zöld párt, a Lehet Más a Politika irányítása alatt áll. A levél azt sugalmazta, hogy a norvég kormány a civil alapon keresztül magyar ellenzéki pártokat támogat. Norvégia és a civil szervezetek visszautasították ezt a vádat. 2014 májusában a támogató országok felfüggesztették az EGT – Norvég Alapon keresztül a kormánynak juttatott kohéziós pénzek folyósítását az alapok intézményi kezelésére vonatkozó szerződés megszegésre hivatkozva, ugyanakkor a konzorciumot alkotó négy civil szervezeten keresztül folytatták a civil szervezetek támogatását.

2014 májusában a Miniszterelnökség ellenőrzése alá tartozó Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (KEHI) ellenőrzést kezdeményezett a konzorciumot alkotó négy szervezet ellen. A KEHI később további 55 civil szervezetre kiterjesztette az ellenőrzést. Köztük volt a kormány által „baloldali beállítottságúnak” tartott 13 szervezet is (pl. a TI-H, a TASZ, a K-Monitor, a NANE nőjogi egyesület, az LMBTI-személyek és a nők jogait védő más szervezetek, valamint a romák jogait, az aktív polgári szerepvállalást és a jó kormányzást támogató szervezetek). A vizsgálatban érintett civil szervezetek kétségbe vonták az ellenőrzések jogi alapját, kifogásolták a jogorvoslati lehetőségek hiányát, és politikai indíttatásúnak nevezték a vizsgálatot.

2014 augusztusában a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) civil szervezeti pénzüsszegek hűtlen kezelése és engedély nélküli pénzügyi tevékenység gyanújával nyomozást indított, majd 2014

szeptemberében razziát tartottak az Ökotárs és a DemNet (a konzorcium tagjai) irodáiban, és átkutatták a könyvelésüket és az informatikai támogatásukat végző cégeket, valamint két alkalmazott, köztük az Ökotárs vezetőjének otthonát. Az NNI dokumentumokat és számítógépeket foglalt le. Az érintett civil szervezetek fellebbezést nyújtottak be az NNI intézkedéseivel szemben. A KEHI kezdeményezésére az adóhatóság felfüggesztette a konzorcium négy tagjának adószámát, mivel nem működtek együtt a KEHI ellenőrzései során. A civil szervezetek fellebbezést nyújtottak be az adóhatóság határozata ellen.

Az év során lebonyolított peres eljárásokat és ellenőrzéseket követően december 9-én a kormány bejelentette, hogy megállapodott a támogató országokkal az EGT – Norvég Alapon keresztül a kormánynak juttatott kohéziós pénzek folyósításának folytatásáról, de hozzátette, hogy a kabinet továbbra is úgy gondolja, hogy egyes civil szervezetek jogsértő módon kapnak támogatást. Lázár János miniszter azt nyilatkozta, hogy nem lát okot a bocsánatkérésre az Ökotársval szemben, és hozzátette, hogy a kormány ragaszkodni fog az Ökotárs kizárásához civil alap következő, 2020-as támogatási köréből. December 10-én a hatóságok visszaszolgáltatták az Ökotársnak a rendőrség által 2014 szeptemberében lefoglalt dokumentumokat, és ezzel a konzorciumi tagok ellen folytatott vizsgálatok lezárultak. December 10-én Norvégia megerősítette, hogy folytatja az EGT – Norvég Alap által nyújtott támogatás folyósítását.

A konzorciumi tagok arról számoltak be, hogy az év végéig lezárultak az ellenük folytatott vizsgálatok és eljárások, és adószámukat is visszakapták. Ugyanakkor továbbra is folyamatban volt hét kedvezményezett civil szervezet adóügyi ellenőrzése.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó állami szervek: Az ombudsman köteles évente jelentést tenni a parlamentnek. Az ombudsman eljárást kezdeményezhet olyan esetekben, amikor nagyobb állampolgári csoportokat kell megvédeni állami intézmények, bankok, vállalkozások és társadalmi szervezetek által elkövetett jogsértésekkel szemben. Az alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állampolgárok alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az ombudsmanhoz az országgyűlés által elfogadott törvényekkel kapcsolatban, az ombudsman pedig kérheti az Alkotmánybíróságot azok felülvizsgálatára. 2014 januárja óta az ombudsman feladata összegyűjteni az elektronikusan benyújtott közérdekű bejelentéseket, köztük az állami korrupcióra vonatkozó bejelentéseket is. Az ombudsman köteles ezeket nyolc napon belül továbbítani a megfelelő állami szervhez. Január 1-jén az ombudsman megkezdte az OPCAT által előírt nemzeti megelőző mechanizmus működtetését. November végéig az ombudsman 341 közérdekű bejelentést kapott az állampolgároktól, valamint 87 kérelmet arra vonatkozóan, hogy bizonyos jogszabályokat utaljon az Alkotmánybíróság elé; az ombudsman hat OPCAT-jelentést tett közzé; és december 17-ig három kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, kettőt állampolgári kezdeményezés alapján, egyet pedig hivatalból.

2014 óta a parlamentben a 12 tagú Igazságügyi Bizottság felel az emberi jogi és vallási ügyekért. A Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága a 13 hivatalosan elismert etnikai kisebbség szószólóiból állt, és a kisebbségeket érintő jogszabályok értékeléséért felelt.

6. rész: Hátrányos megkülönböztetés, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Az alkotmány és a jog tiltja a faj, nem, vallás, politikai nézetek, származás vagy állampolgárság, társadalmi helyzet, fogyatékoság, szexuális beállítottság és nemi identitás, életkor, nyelv vagy egészségi állapot alapján történő diszkriminációt, azonban a kormány nem biztosította maradéktalanul e tilalom betartását.

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, ideértve a házasságon belüli erőszakot is, törvényellenes. A jogszabályok a nemi erőszakot nem a beleegyezés hiánya, hanem a kényszerítés ténye alapján definiálják. A nemi erőszak egytől 15 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, utóbbi a minősített esetekre vonatkozik.

A büntető törvénykönyv külön bűncselekmény-kategóriaként határozza meg a „kapcsolati erőszakot” (családon belüli erőszakot). A törvény értelmében bizonyos esetekben szigorúbban büntetendő a rendszeres testi sértés, a becsületsértés, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés, ha az elkövető és az áldozat együtt él vagy együtt élt, illetve ha a kapcsolatukból gyermek született. A bűncselekmény nemcsak hozzátartozók és eltartottak vonatkozásában valósulhat meg, hanem volt házastársak, volt élettársak, illetve az érintett gondviselője, gondviseltje, gyámja vagy gyámoltja vonatkozásában is. A jog két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti azt, ha valaki megalázza vagy súlyos nélkülözésnek teszi ki hozzátartozóját vagy eltartottját, illetve ha súlyosan megsérti az említett személy emberi méltóságát. A gazdasági erőszak bizonyos formái is büntethetők. A törvény értelmében a könnyű testi sértés és a becsületsértés akár három év szabadságvesztéssel is büntethető, ha arra a fenti kontextusban kerül sor. A súlyos testi sértés, a személyi szabadság megsértése és a kényszerítés egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A családon belüli erőszak kontextusában önvédelemre képtelen személy, idős ember vagy fogyatékkal élő személy ellen elkövetett szándékos bántalmazás és testi sértés szintén egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A rendőrség és a bíróság távoltartást is elrendelhet. A törvény értelmében a helyszínen családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök azonnali hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak a feljelentés helyett, a bíróságok pedig 60 napos, megelőzési célú távoltartási végzést bocsáthatnak ki polgári jogi ügyekben. A büntetőbíróság által hozott távoltartási határozat meghosszabbítási lehetőség nélkül 60 napig, vagy a jogerős határozat meghozataláig érvényes. A nők jogait védő civil szervezetek továbbra is bíralták a törvényt és annak alkalmazását arra hivatkozva, hogy az nem biztosítja az áldozatok megfelelő védelmét, és nem helyez kellően nagy hangsúlyt az elkövetők felelősségre vonására. Civil szervezetek azt is megjegyezték, hogy a bíróságok és a gyermekvédelmi hatóságok általában nem ismerték fel, vagy nem vették figyelembe a családon belüli erőszakot a gyermekelhelyezési és láthatási ügyekben, és bántalmazó szülők gyermekeinek esetében továbbra is elterjedt gyakorlat volt a kényszerláthatás elrendelése.

November 23-án a Kaposvári Törvényszék mint másodfokú bíróság kilenc év szabadságvesztésre ítélte egy férfit, aki 2014 augusztusában egy gólyatáborban megerőszakolt egy elsőéves egyetemista lányt, továbbá személyes adatokkal élt vissza. A férfi fotósként dolgozott a gólyatáborban, ahol a lányt megtámadta. Az elkövető fényképeket is készített, hogy azokkal zsarolja áldozatát. A másodfokú bíróság megváltoztatta a Fonyódi Járásbíróság június 3-án hozott ítéletét, amely hét és fél év szabadságvesztést rótt ki az elkövetőre. Év végén az ítélet még nem volt jogerős.

A Emberi Erőforrások Minisztériuma továbbra is 24 órás ingyenes segélyvonalat üzemeltetett az áldozatok számára, amelyen keresztül tájékoztatást nyújtott, és szükség esetén koordinálta az áldozatok menedékhelyen történő azonnali elhelyezését. A minisztérium 14 helyen működtetett menedékhelyet (összesen 98 ágygal) a családon belüli erőszak áldozatai számára, ahol legfeljebb 90 napig szállást és komplex ellátást biztosított a bántalmazott személyek és családok számára. A minisztérium továbbra is üzemeltetett négy átmeneti otthont, melyek

hosszú távú (legfeljebb öt évig tartó) lakhatási lehetőséget biztosítanak, és szakszerű támogatást nyújtanak a visszailleszkedéshez olyan családoknak, amelyek már elhagyták a válságközpontot, valamint segítséget nyújtanak abban, hogy ne váljanak újra áldozattá. Ezenkívül a kormány egy titkos menedéket is finanszírozott, amelyet olyan súlyosan bántalmazott nők számára hoztak létre, akiknek veszélyben forog az élete. A nők jogait védő szervezetek szerint az erőszakos cselekedeteket túlélő nőket támogató szolgálatok gyakran kapacitáshiánnyal küzdenek, és az általuk alkalmazott eljárások nem minden esetben felelnek meg a nemzetközi normáknak.

Civil szervezetek szóvá tették, hogy bár az elmúlt években történtek pozitív jogszabályi lépések, az állam továbbra sem alkalmaz átfogó megközelítést a családon belüli erőszak és a nők ellen irányuló egyéb erőszakos cselekedetek megelőzésével, az azokkal szembeni védelemmel, valamint az elkövetők vád alá helyezésével kapcsolatban. Civil szervezetek szerint nem megfelelő a meglévő jogszabályok és szabályozások alkalmazása, hiányoznak a szakemberek számára kidolgozott szisztematikus képzések és eljárások, és csak korlátozottan érhetők el az áldozatsegítő szolgáltatások.

Szexuális zaklatás: A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és a zaklatást bűncselekménynek minősíti. Civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, emiatt pedig az áldozatok nincsenek kellően tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor tehetnek panaszt ilyen ügyekben. A civil szervezetek szerint továbbra is gyakori volt a szexuális zaklatás.

A gyermekvállaláshoz való jog: A párok és az egyének szabadon dönthetnek arról, hány gyermeket szeretnének és mikor, joguk van a reprodukciós egészségükhöz kapcsolódó kérdések kezeléséhez, valamint joguk van hozzáférni mindazon információhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési jogokkal diszkriminációtól, kényszertől és erőszaktól mentesen éljenek.

2014 márciusa óta csak a 40 év feletti vagy már három gyermekkel rendelkező személyek kérhetik nem orvosi okból a művi meddővé tételüket.

Az Európai Roma Jogok Központja továbbra is bírálta a sterilizációról rendelkező jogszabályt, és amellet érvelt, hogy szüntessék meg az orvosi okokból, illetve a családtervezési célokból elvégzett sterilizáció közötti különbségtételt. Az Európai Roma Jogok Központja szerint a roma nők beleegyezés nélküli sterilizációja továbbra is problémát jelentett, bár nem állt rendelkezésre információ e gyakorlat elterjedtségét illetően.

Hátrányos megkülönböztetés: A jogszabályok azonos jogállást és jogokat biztosítanak a nők és a férfiak számára, ideértve a családjog, a munkajog, a vagyoni jog, valamint az állampolgársági és az öröklési jog területét is. A civil szervezetek szerint a munkahelyeken előfordult gazdasági diszkrimináció a nőkkel szemben, különösen az 50 év feletti álláskereső, valamint a várandós vagy gyesről/gyedről visszatérő dolgozók esetében (lásd a 7.d. részt).

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha egyik szülője magyar állampolgár. A születéseket azonnal rögzítik a nyilvántartásban.

Oktatás: Az oktatás ingyenes, és 16 éves korig kötelező. A kormány döntése alapján szeptembertől a korábbi öt helyett már hároméves kortól kötelező beírni a gyermekeket óvodába, ez alól az illetékes helyi tisztviselők adhatnak felmentést.

Bár a jog tiltja az iskolai szegregációt, a civil szervezetek beszámolóí szerint a roma származású tanulók szegregálása tovább fokozódott. Az Alapvető Jogok Hivatala által 2011-ben a romák körében elvégzett felmérés szerint a roma gyermekek 45 százaléka olyan iskolába vagy osztályba járt, ahol társaik többsége – vagy akár minden társuk – szintén roma volt. 2014 áprilisában az ombudsman átfogó jelentést adott ki azon középiskolák oktatási helyzetéről, amelyek speciális tantervet alkalmaznak a 13 elismert nemzeti kisebbség valamelyikéhez tartozó gyermekek számára. A jelentés megállapította, hogy az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) vagy az egyház által fenntartott, roma nemzetiségi tantervet alkalmazó középiskolák általában minőségileg kifogásolható oktatásban részesítették a gyermekeket, ami felvetette az egyenlő esélyektől való megfosztás kockázatát. Az év során az ORÖ három, az egyházak pedig 12 roma nemzetiségi általános és középiskolát működtettek, és ezekben az iskolákban összesen 2110 gyermek tanult.

Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, egyszerűsített tantervet alkalmaznak, kevés jól képzett, kisebbségi nyelvet oktató tanárt alkalmaznak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is vannak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma. A civil szervezetek szerint a szegregáció és a nem megfelelő oktatási körülmények azt eredményezik, hogy a roma népesség iskolázottsága jóval alacsonyabb, mint a nem roma népességé. A Roma Oktatási Alap szerint a roma gyermekek 20 százaléka szerez középiskolai végzettséget (a nem roma gyermekek körében ugyanez az arány 80 százalék), 2 százaléuk pedig felsőfokú végzettséget.

Április 22-én a Kúria hatályon kívül helyezte két alacsonyabb szintű bíróság határozatát, és megállapította, hogy a Görög Katolikus Egyház által a nyíregyházi Huszár-telepen működtetett szegregált iskola nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét. Az ügyet az Esély a Gyermekeknek Alapítvány kezdeményezte 2012-ben arra hivatkozva, hogy a roma gyermekek szegregálása az iskolában sérti a vonatkozó jogszabályokat. Az ügyben első és másodfokon eljáró bíróság egyaránt a Görög Katolikus Egyház és az önkormányzat ellen döntött, és megállapította, hogy az önkormányzat szegregálta a roma gyermekeket azáltal, hogy megszüntette az ingyenes iskolabuszt, és a tandíjmentes iskolát átadta az egyháznak. A bíróságok ezenkívül megállapították, hogy az egyház két nyíregyházi általános iskolája felhasználásával elkülönítette a roma diákokat. A Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a huszár-telepi iskolában nem sérült az egyenlő bánásmód elve, és nem került sor a roma gyermekek jogsértő elkülönítésére. A Kúria megállapította továbbá, hogy gyermekük egyházi iskolába való beírása során a szülők gyakorolhatták a szabad iskolaválasztás és a szabad vallásgyakorlás jogát.

Gyermekbántalmazás: 2012-ben az Országos Gyermekegészségügyi Intézet egyik szakértője szerint több mint 200 000 gyermeket bántalmaztak (az összes gyermek 10 százalékát). A szakértő jelentős regionális különbségekre is felhívta a figyelmet, nevezetesen hogy Észak- és Kelet-Magyarországon magasabb a gyermekbántalmazások száma.

A gyermekbántalmazás elleni küzdelem keretében „gyermekvédelmi jelzőrendszert” vezettek be a gyermekekre nézve potenciálisan veszélyt jelentő tényezők felismerése és kezelése érdekében; rendőrségi és bírósági intézkedésekre, valamint távoltagezés alkalmazására került sor; szükségsszállást biztosítottak az anyáknak és gyermekeiknek; valamint eltávolították a gyermekeket az otthonukból, ha azt veszélyesnek ítélték.

Korai és kényszerházasság: A jog szerint a házasságkötés alsó korhatára 18 év. A Szociális és Gyámhivatal engedélyezheti a 16-18 éves személyek házasságkötését.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Ha valaki egy gyermeket prostitúcióra kényszerít, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A gyermekek ellen elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el. A kormány általában érvényt szerzett a jogszabályoknak.

A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 12 év, amennyiben az idősebb partner legfeljebb 18 éves. Az a 18 éven felüli személy, aki 12-14 év közötti kiskorúval létesít szexuális kapcsolatot, egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Egy 18 éven felüli személy és egy 14-18 év közötti kiskorú közötti, közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat nem büntetendő. A jog szerint a kiskorú ellen elkövetett nemi erőszak bűntett, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Civil szervezetek beszámolóí szerint a 18 éven aluli lányokat érintő prostitúció továbbra is probléma volt. A civil szervezetek élesen bírálták azt a gyakorlatot, hogy a hatóságok fiatakorúak (14-18 közötti gyermekek) ellen gyakran vádat emelnek szabálysértések elkövetése miatt, és a gyermekeket hibáztatják, mondván, hogy „prostituálják magukat”. Október 30-ig a hatóságok 78 kiskorúra róttak ki büntetést prostitúció elkövetése miatt. 2014-ben a bíróságok 272 18 éven aluli személyt (köztük 271 lányt) ítétek el prostitúció miatt. Legtöbbjüket csak figyelmeztette, vagy pénzbírsággal sújtotta a bíróság, 53 lány azonban börtönbe került.

Intézetben nevelt gyermekek: Az Európai Roma Jogok Központja által 2011-ben elvégzett kutatás szerint az állam által fenntartott gyermekotthonokban élő gyermekek 66%-a roma származású volt.

Civil szervezetek bíralták a hatóságokat amiatt, hogy egyre gyakrabban emelnek ki gyermekeket a családjukból szegénységre vagy az elégtelen családi jövedelemre hivatkozva. A Város Mindenkié nevű civil szervezet szerint a gyermekek kiemelése sérti a vonatkozó jogszabályokat, melyek értelmében a gyermekek nem emelhetők ki családjukból kizárólag a család anyagi körülményei miatt.

Május 18-án az ombudsman kibocsátott egy OPCAT-jelentést a debreceni Reménysugár Gyermekotthonnal kapcsolatban, amely 42, egy hónap és 16 év közötti korú gyermek számára biztosította a lakhatást. A jelentés szerint néhány esetben a gyámhatóság elsősorban a szülők anyagi körülményei miatt döntött a gyermek intézményi elhelyezése mellett, ami – ahogy azt az ombudsman hangsúlyozta – potenciálisan sérti az embertelen és megalázó bánásmód tilalmára vonatkozó rendelkezéseket.

A civil szervezetek szóvá tették, hogy az emberkereskedők gyermekáldozatai nem kapnak speciális segítséget. Az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekeket gyermekgondozási intézményekben helyezik el, amelyek általában nem rendelkeznek a traumán átesett és bántalmazott gyermekek gondozására felkészített személyzettel és megfelelő protokollokkal. A gyermekek szabadon elhagyhatják az intézményeket, ami gyakran az eltűnésükhöz vezet, vagy azt eredményezi, hogy újra áldozatokká válnak.

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi Hágai Egyezményt a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól. További információért lásd a Külügyminisztérium megfelelőségi jelentését:

travel.state.gov/content/childabduction/en/legal/compliance.html, országspecifikus információk pedig a következő oldalon érhetők el: travel.state.gov/content/childabduction/en/hungary.html

Antiszemitizmus

A Zsidó Világkongresszus becslései szerint a zsidó lakosság lélekszáma 35 000 és 120 000 közé tehető.

Az év első hat hónapjában a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) 26 antiszemita incidenst regisztrált, melyek között nem volt fizikai erőszak. A statisztikai adatok szerint ez 30%-os csökkenést jelent 2014 első hat hónapjához képest, mely időszakban 36 esetet regisztráltak. A MAZSIHISZ adatai szerint 2014-ben összesen 73 antiszemita incidensre került sor. A MAZSIHISZ a 26 regisztrált antiszemita incidenst gyűlölet-bűncselekménynek minősítette.

A Tett és Védelem Alapítvány (TEV) által alapított Brüsszel Intézet továbbra is figyelemmel kísérte az antiszemitizmust, és október végéig 49 antiszemita cselekedetet regisztrált, ezek közül kettő fizikai bántalmazás volt. A rendfenntartó és az igazságügyi szervek továbbra is eljárást indítottak az antiszemita incidensek miatt. Az év első kilenc hónapjában a rendőrség 251 esetben regisztrálta temetők és egyházi épületek (köztük zsidó ingatlanok) megrongálását.

Több szélsőségesen nacionalista weboldal is folytatta az antiszemita cikkek megjelentetését (lásd: 2. a. rész). A civil szervezetek szerint a szélsőségesen nacionalista Jobbik párt tagjai az év során a korábbinál ritkábban tettek nyilvánosan antiszemita kijelentéseket.

Márciusban a rendőrség nyomozást indított a gyöngyösi zsidó temetőben megrongált sírokkal kapcsolatban. Sajtóbeszámolók szerint az elkövetők 15-20 sírt rongáltak meg, meggyalázták a sírokból nyugvók maradványait, és jelentős kárt okoztak a temető kerítésében. A rendőrség három, 15 és 17 év közötti férfi gyanúsítottat azonosított. A nyomozás az év végén folyamatban volt. Március 22-én a Miniszterelnökség nyilatkozatában elítélte, és barbár cselekedetnek minősítette az incidenst.

Március 31-én a TEV közreadta egy, a Medián által készített felmérés eredményeit, melyek szerint 2014-ben az előző évhez és 2006-hoz képest (ekkor került sor először a felmérésre) kismértékben csökkent az antiszemitizmus. 2014-ben a válaszadók körülbelül 32%-a vallott antiszemita nézeteket (21% vallott „erősen antiszemita” nézeteket, 11% „mérsékelten antiszemita” volt, 69% pedig nem vallott zsidóellenes nézeteket), míg 2014-ben a válaszadók 38%-a, 2006-ban pedig a válaszadók 34%-a vallott antiszemita nézeteket.

Június 8-án egy online híroldalon megjelent egy valamikor 2006 és 2010 között készült videó, amelyben Sisák Imre, Pásztó korábbi polgármestere a következőt mondja a zsidókról: „ezen az egyetlen emberen keresztül megtapasztaltam, hogy milyen aljas, piszkos egy népség”. A felvételen Sisák azt mondja egy helyi önkormányzati képviselőnek, hogy az ország egyetlen problémája az, hogy „az összes külkereskedelmi cég... piszkos zsidókból állt”, akiknek „csak a saját zsebük számít”. A videó megjelenésének idején Sisák a Nógrád

Megyei Kormányhivatal osztályvezetője volt, azonban június 9-én a Miniszterelnökség utasítására felmentették tisztségéből.

Március 6-án a Fidesz egy volt parlamenti képviselőjének kezdeményezésére a Fővárosi Törvényszék posztumusz rehabilitálta Hóman Bálintot, akit 1946-ban a népbíróság ítélte el háborús bűnök elkövetéséért. Hóman történész és politikus volt, aki miniszteri posztot töltött be, valamint parlamenti képviselő volt a 30-as és a 40-es években, még 1944-ben is, amikor a fasiszta nyilaskeresztes párt volt hatalmon. Támogatta a zsidóellenes törvényeket, amelyek megfosztották a magyar zsidókat állampolgári jogaiktól, és támogatta deportálásukat is. 1944 tavaszán és nyarán 430 ezer magyar zsidót deportáltak Auschwitzba. Hóman a börtönben halt meg 1951-ben.

Június 12-én Székesfehérvár önkormányzata jóváhagyta egy helyi civil szervezet arra vonatkozó javaslatát, hogy emeljenek életnagyságú bronzszobrot Hómannak, és körülbelül kétfélmillió forintot (7200 USD) adományozott a szervezetnek erre a célra. Az Igazságügyi Minisztérium korábban már átutalt 15 millió forintot (54 000 USD) a szervezetnek a projekt támogatására. Magyar és nemzetközi zsidó szervezetek – köztük a Zsidó Világkongresszus –, valamint külföldi kormányok, a kabinet három tagja, és több civil szervezet is bírálta a szoborállítás ötletét. A heves kritikákra reagálva Székesfehérvár polgármestere december 11-én bejelentette, hogy felkérte a civil szervezetet a projekt átgondolására, valamint arra, hogy szolgáltassa vissza a kormány és az önkormányzat által a szobor felállítására nyújtott támogatást. December 15-én Orbán Viktor miniszterelnök kijelentette, hogy a kormány nem támogathatja olyan politikus szobrának a felállítását, aki együttműködött a megszálló hatalmakkal és Magyarország elnyomóival, bármilyen egyéb érdemei is voltak az adott politikusnak. December 17-én a civil szervezet tájékoztatta a polgármestert, hogy lemond a szoborállításról, és visszautalta a kormánytól és a várostól kapott támogatást. Az év végéig nem került sor a szobor felállítására.

Az év során nem történt előrelépés a kormány által kezdeményezett új holokauszt-múzeummal, a Sorsok Házával kapcsolatban. A projektvezetőt – akit számos kritika ért amiatt, hogy a kiállítás anyagával kapcsolatban nem konzultált zsidó közösségekkel és holokauszt-szakértőkkel – nem váltották le. Magas rangú kormányzati tisztségviselők többször hangsúlyozták, hogy a múzeum megnyitására csak akkor kerül sor, ha a zsidó közösség képviselői is megfelelőnek tartják a kiállítás anyagát.

A köztársasági elnök, a miniszterelnök, valamint kormánytagok és ellenzéki politikusok többször is bíralták a szélsőséges mozgalmakat, elítélték az antiszemita incidenseket, beszéltek az állam és az állami tisztségviselők holokauszttal kapcsolatos bűnösségéről, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken. Február 11-én Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkára ismételt hangsúlyozta, hogy a kormány semmilyen formában nem tolerálja az antiszemitizmust. Március 9-én a kormány átvette a Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség (IHRA) soros elnökségét.

Emberkereskedelem

Lásd az Egyesült Államok külügyminisztériumának *emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report)* a www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/ weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

A törvény tiltja a testi, érzékszervi vagy értelmi fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, a légi és egyéb közlekedés, az egészségügyi ellátás és az állam által nyújtott egyéb szolgáltatások területén. Civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány továbbra sem érvényesítette hatékonyan a diszkriminációellenes jogszabályokat.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet továbbra is bírálta a kormányt, amiért az nem biztosította a majdnem 60 000 gondnokság alá helyezett fogyatékkal élő felnőtt jogainak védelmét, különös tekintettel a közösséghez való tartozáshoz, jogképességük gyakorlásához, a szavazáshoz, valamint az inkluzív oktatáshoz való jogaikra.

Egy kormányrendelet értelmében minden huszonötél több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5 százalékát testi vagy szellemi fogyatékkal élő munkavállalókkal betölteni. Bár a rendelet értelmében a fenti előírás be nem tartása bírság kiszabásával jár, a munkáltatók többsége a fogyatékkal élő személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a rehabilitációs hozzájárulást.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A jogszabályok szerint a központi kormányzatnak eredetileg 2010-ig, az önkormányzatoknak pedig 2013 végéig kellett volna akadálymentesíteni épületeiket. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy a kormányépületek hány százaléka felel meg a jogszabályoknak, a civil szervezetek szerint azonban számos középületben még nem oldották meg az akadálymentesítést.

Civil szervezetek állítása szerint a hatóságok nem tartották tiszteletben a súlyosan vagy halmozottan fogyatékos gyerekek közoktatáshoz való jogát, mivel az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni az ilyen gyerekeket. A Fogyatékkal Élők Országos Egyesülete szótette, hogy nem állnak rendelkezésre akadálymentesített helyek a felsőoktatási intézmények kollégiumaiban.

A kormány folytatta a 2011 és 2014 közötti időszakra kidolgozott stratégiájának megvalósítását, melynek célja a kétszáz főnél nagyobb befogadóképességű intézményekben lakó fogyatékkal élő személyek számának csökkentése. Az év során a körülbelül 23 ezer érintett közül mintegy hatszázan költözhettek át maximum harminc férőhelyes kisebb otthonokba vagy intézményekbe.

Az év során az ombudsman két OPCAT-jelentést bocsátott ki az értelmi fogyatékkal élők elhelyezésére szolgáló zárt létesítményekben tett látogatásairól. Május 18-án az ombudsman jelentést tett közzé a Debreceni Terápiás Házzal kapcsolatban, amely egy több mint 250 személy elhelyezésére alkalmas bentlakásos szociális otthon értelmi és pszichoszociális fogyatékkal élők számára. A jelentés megállapította, hogy az otthonban több általános gyakorlat is sérti a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket, a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, és a szabad mozgáshoz való jogot. A jelentés által feltárt főbb hiányosságok: a gondozottak elhanyagolása; megfelelő ápolási szolgáltatások hiánya; kevés a vécé és a zuhanyzó; nem áll rendelkezésre személyenként 6 négyzetméter élettér; kötelező meztelen fürdés, a férfiak genitáliáit női személyzet vizsgálja meg; kötelező fogamzásgátlás és abortusz a nők számára, amihez nem az érintett személy, hanem a gondviselő beleegyező nyilatkozata szükséges; korlátozott lehetőség az intim együttlétre kialakított látogató szoba használatára; felnőttek

számára „ketrecszerűen” kialakított ágyak alkalmazása; nincs lehetőség a szobatárs megválasztására; nem alkalmaznak a gondozottak által is ismert, megfelelően működő panaszkezelési mechanizmust. Az ombudsman kezdeményezte, hogy a legfőbb ügyész indítson vizsgálatot az ügyben, a legfőbb ügyész azonban hatásköre hiányára hivatkozva áttette az esetet a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatalhoz. A megyei kormányhivatal és az Emberi Erőforrások Minisztériuma elrendelte az ügy azonnali kivizsgálását, melynek nyomán további személyzet felvételére, a körülmények javítására és új panaszkezelési mechanizmus bevezetésére irányuló intézkedések születtek.

Július 29-én az ombudsman jelentést tett közzé a budapesti Merényi Gusztáv Kórház pszichiátriai osztályával kapcsolatban (Szent István és Szent László Kórház és Rendelőintézet, valamint az Egészségügyi Szolgáltató Központ), ahol körülbelül 50 ápolat helyezhető el. A jelentés borzasztó állapotokról és higiéniai körülményekről számolt be, az egyik ápolat például a radiátorhoz kötözték, amivel a kórház a jelentés szerint megsértette az embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalmára vonatkozó rendelkezéseket. Az ombudsman jelentése nyomán indított vizsgálatot követően az Emberi Erőforrások Minisztériuma 40 millió forintot (143 000 USD) különített el az intézmény azonnali felújítására, és a munkálatok idejére bezáratta a pszichiátriai osztályt.

Az alkotmány szerint a bíróság a gondnokság alatt álló fogyatékkal élő személyeket korlátozott szellemi képességük miatt megfoszthatja a szavazati joguktól. Az MDAC továbbra is bírálta a szellemi képességgel kapcsolatos rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt, mivel értelmi és pszichoszociális fogyatékosággal élőkre egyaránt alkalmazható. Civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a szavazóhelyiségek nem voltak megközelíthetők a fogyatékkal élők számára, a szavazással kapcsolatos dokumentumok pedig nem voltak elérhetők könnyen olvasható formában. 2014 decemberében kibocsátott jelentésében az Európa Tanács emberi jogi biztosa megjegyezte, hogy feltűnően nagy a gondnokság alá helyezett fogyatékkal élő személyek száma. Az Országos Bírósági Hivatal adatai szerint május 20-án összesen 3044 személy állt gondnokság alatt, míg 2013-ban csak 1333.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A legnagyobb létszámú etnikai kisebbséget továbbra is a roma közösség alkotja. A 2011. évi népszámlálás során körülbelül 315 ezer fő (a teljes népesség 3%-a) jelölte meg magát romának. Széles tartományban mozgó, nem hivatalos becslések szerint a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 ezer és 800 ezer közé tehető. Emberi jogi civil szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén társadalmi kirekesztéssel és diszkriminációval szembesülnek, ideértve különösen a foglalkoztatást, az oktatást, a lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de olyan is előfordul, hogy nyilvános helyekre, például éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket.

A szélsőséges nacionalista csoportok – köztük a Jobbik – folytatták a becsmérő retorika használatát a „cigánybűnözéssel” kapcsolatban, valamint a roma közösséggel szembeni gyűlöletkeltést. 2014 májusában az országgyűlési képviselők 75%-ának támogatásával Sneider Tamást, a Jobbik frakcióvezető-helyettesét választották az országgyűlés öt házelnök-helyettese egyikének. 1992-ben Sneidert – egy korábbi skinhead vezetőt – nyolc hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték azért, mert egy általa vezetett csoport az utcán üldözött, majd megvert egy roma férfit.

Civil szervezetek beszámolóí szerint a rendőrségnek és a vádhatóságnak számos hiba és hiányosság róható fel a kisebbségi csoportok (köztük romák) ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények kivizsgálásával kapcsolatban (lásd az 1.d. részt: A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe).

A TASZ és a Roma Sajtóközpont szerint egyes településeken (különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében) a rendőrség továbbra is bírságokat és egyéb szankciókat alkalmazott a roma lakosokkal szemben kisebb szabálysértések – például jogellenes tűzfagyújtás vagy kisebb kerékpáros közlekedési szabálysértések – elkövetése miatt, míg hasonló esetekben a nem romák ellen jellemzően nem indul eljárás. A TASZ továbbra is beszámolt arról, hogy a rendőrség a bűncselekmények – és különösen az ország legszegényebb régióiban elkövetett szabálysértések – ügyében folytatott vizsgálatai nagyfokú etnikai aránytalanságot mutattak, és gyakran etnikai profilalkotáson – a faji diszkrimináció egyik formáján – alapultak.

A roma népesség foglalkoztatási szintje átlagosan kevesebb mint fele volt a nem romák foglalkoztatási szintjének, míg körükben a munkanélküliségi ráta 3-5-szöröse volt a nem roma népesség munkanélküliségi rátájának. A kormány bővítette a regisztrált munkanélkülieknek szóló közmunkaprogramot és oktatási lehetőségeket, bár azok a szülők, akiknek a gyermekei nem jártak rendszeresen iskolába, és akik nem tartották rendben a közvetlen környezetüket, három hónapra kizárásra kerültek a közmunkaprogramból. Az év során a kormány kiterjesztette a három hónapos kizárás indokainak körét, annak érdekében, hogy azokat is kizárja a programból, akik nem fogadták el a felajánlott állás- vagy szezonális munkalehetőségeket, illetve akiknek korábbi munkaszerződését a munkáltató vagy a munkavállaló azonnali hatállyal felmondta. 2014 decembere és szeptember 20. között 320 188 személy vett részt a közmunkaprogramban legalább egy napig. A résztvevők 20%-a roma származású volt. A közfoglalkoztatási program főként közterület-takarítást, illetve mezőgazdasági és vízügyi munkákat foglalt magában. Egy személy legfeljebb 12 hónapig vehetett részt a programban. 2012 és 2015 között körülbelül 175 317 közmunkást (köztük 38 567 romát) írtattak be a közmunkaprogram oktatási részébe, melynek célja a résztvevők foglalkoztathatóságának növelése volt. A központi statisztai adatok szerint 2011 és 2013 között a közmunkaprogramot követően a résztvevők 13%-a hat hónapon belül sikeresen elhelyezkedett az elsődleges munkaerőpiacon.

A 2014/2015-ös tanév során a kormány tovább működtette a Biztos Kezdet Gyerekházakat, amelyek korai képességgondozó szolgáltatást nyújtanak az óvodás korosztálynál fiatalabb hátrányos helyzetű, többnyire roma gyermekek számára, szüleiket pedig nevelési tanácsokkal segítik. A 112 Gyerekház mintegy 12 ezer gyermeknek és azok szüleinek nyújtott segítséget. A kormány ösztöndíjprogramot működtetett szociálisan hátrányos helyzetű diákok számára, akik közül 5668 általános és középiskolás, valamint 858 szakiskolás diák vallotta magát romának. A kormány szociálisan hátrányos helyzetű egyetemista és főiskolás diákoknak – köztük 132 roma hallgatónak – is segítséget nyújtott ösztöndíj formájában. 178 tanoda („iskola utáni” támogató központ) működött az országban, amelyek tanterven kívüli oktatási szolgáltatásokat nyújtanak hátrányos helyzetű, többnyire roma gyermekeknek. Az év során a tanodák körülbelül ötezer hátrányos helyzetű tanulónak nyújtottak segítséget. Nyolc roma szakkollégium működött az ország különböző pontjain, melyeket a kormány uniós forrásokból támogatott, és amelyek közül ötöt keresztény felekezetek, hármat pedig egyetemek tartottak fenn. A szakkollégiumok körülbelül 235, valamilyen felsőoktatási intézményben tanuló roma diáknak biztosítottak szállást és tanulmányi segítséget. A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a

kisebbségek számára, és nem állt rendelkezésre megfelelő számú roma nyelvű tankönyv és szakképzett tanár sem (lásd a 6. részt: Gyermekek).

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: életkörülményeik sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket biztosító városrészekbe költözzenek.

2014 májusában a miskolci önkormányzat elfogadott egy lakhatással kapcsolatos intézkedést, mely szerint 2018-ig gyakorlatilag ki kell üríteni a város „alacsony komfortú” területeit (ahol körülbelül 3000 személy él, többnyire roma származásúak); az intézkedés hivatalos célja a közbiztonság és a „lakók szociális helyzetének” javítása volt. A rendelkezés az érintett önkormányzati tulajdonban lévő lakások bérlőinek kétfélmillió forintot (7200 USD) ajánlott fel kompenzációként, azzal a feltétellel, hogy a pénzt arra fordítják, hogy Miskolc határán kívül ingatlant vásároljanak. Ezt követően Szerencs és további nyolc szomszédos önkormányzat is hasonló intézkedéseket hozott azzal a céllal, hogy a helyi szociális szolgáltatásokból kizárja azokat, akik az adott önkormányzat területén telepednek le egy másik önkormányzat által nyújtott pénzügyi támogatás segítségével. A roma lakosok tüntetéseket szerveztek a miskolci önkormányzat azon – általuk rendkívül diszkriminatívnak tartott – terve ellen, hogy lerombolja otthonaikat. Április 28-án a Kúria megállapította, hogy a rendelet szóban forgó rendelkezései hátrányosan megkülönböztetik a szociálisan rászoruló személyeket a lakhatási támogatás, a segélyek, valamint az önkormányzati lakásokban történő elhelyezés tekintetében, és akadályozzák őket a nekik nyújtott kompenzáció szabad felhasználásában, ezért hatályon kívül helyezte a rendelkezést. Július 15-én az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) megállapította, hogy a Miskolci Önkormányzat a szegregált területen élőket a hajléktalanság veszélyének tette ki, illetve arra kényszerítette őket, hogy másik szegregált területre költözzenek át, és ezzel hátrányosan megkülönböztette őket társadalmi státuszuk, vagyoni helyzetük és (roma) származásuk alapján. Az EBH 500 ezer forint (1800 USD) összegű bírságot szabott ki az önkormányzatra, és felszólította a diszkriminatív gyakorlat megszüntetésére. Az önkormányzat kérelmezte az EBH határozatának bírósági felülvizsgálatát, amely az év végén még folyamatban volt a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságnál. A helyi roma önkormányzat jelentése szerint a hatóságok új diszkriminatív gyakorlatokat kezdtek alkalmazni, például növelték a kilakoltatások számát, és kétszeresére, vagy akár háromszorosára emelték a szociális bérlakások bérleti díját. Október 21-én a Kúria diszkriminatív minősítette, és hatályon kívül helyezte a Szerencsi Önkormányzat rendeletét, a többi nyolc önkormányzat pedig év végéig visszavonta hasonló rendeletét. November végén az önkormányzat még mindig folytatta a diszkriminatív gyakorlatok alkalmazását.

Az ombudsman június 5-i jelentése szerint a miskolci hatóságok és más helyi testületek (közműszolgáltatók) közösen, kifejezett jogi felhatalmazás nélkül razziaszerű hivatalos ellenőrzéseket végeztek. A razziák során gyakran nagy számban jelentek meg rendőrök, hatósági ellenőrök és más hivatalos személyek a főleg romák által lakott szegregált negyedekben található otthonokban. A jelentés szerint ez a gyakorlat összeegyeztethetetlen jogállamiság követelményével, és az ellenőrzött személyek nem tudták megfelelően értelmezni a hatóságok által párhuzamosan végzett tevékenységek jogalapját, ami sérti a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való jogot. A jelentés arról számolt be, hogy a hatóságok rendőri támogatással és minden különösebb ok nélkül végezték a tömeges ellenőrzéseket, és ezzel félelmet keltettek a lakókban, valamint korlátozták a magánélethez való jogukat. Az ombudsman azt is megállapította, hogy a razziák 90%-ára a szegregált

lakónegyedekben került sor, ahol nehéz anyagi helyzetben lévő, elszegényedett emberek élnek, akik többnyire a roma kisebbséghez tartoznak. Az ombudsman leszögezte, hogy a razzia az érintettek társadalmi származása és pénzügyi helyzete miatt közvetlen diszkriminációt, kisebbséghez való tartozásuk alapján pedig közvetett diszkriminációt eredményeztek.

Az az önkormányzat, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni egy helyi esélyegyenlőségi tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és az oktatás területén. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szerint összesen 41 ezer roma élt 112 olyan városrészben, ahol a lakosság legalább fele roma volt. Civil szervezetek szerint a szegregált körülmények között élő romák száma ennél lényegesen nagyobb. A szegregált városrészekben a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre, és ezek a lakónegyedek gyakran a külvárosban helyezkednek el. A kormány folytatta a 8 milliárd forint (29 millió USD) értékű településrehabilitációs programot, melynek célja az, hogy javítson a szegregált telepek lakóinak életkörülményein. A kormányprogramban 55 telep vett részt, amelyek több mint 4000 embernek adnak otthont.

A kormány folytatta a 2011 és 2020 közötti időszakra kidolgozott Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia megvalósítását, és elfogadott egy új akciótervet (2015–2017).

A jogszabályok szerint a 13 nemzeti kisebbség (beleértve a roma kisebbséget is) nemzeti kisebbségi listára szavazhat az országgyűlési választásokon. A roma kisebbségnek is volt szószólója a parlamentben (lásd a 3. részt).

A törvény biztosítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját (a „nemzetiségek” a „kisebbségek” kifejezést váltotta fel), továbbá elismeri a történelmi hagyományok, a nyelv és a kultúra ápolásának és gyarapításának jogát, valamint az oktatással kapcsolatos jogokat és az intézmények alapítására és fenntartására, illetve a nemzetközi kapcsolatok ápolására vonatkozó jogokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy minden olyan településen nemzetiségi önkormányzat alakítható rendezvények szervezésére, valamint a kulturális, oktatási és nyelvi ügyek intézésére, ahol valamely bejegyzett etnikai csoporthoz legalább 30 lakos tartozik. Minden nemzetiségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésein részt vegyen és felszólaljon.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló erőszakos cselekedetek, diszkrimináció és egyéb visszaélések

A jog határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. Ezenkívül a jogszabályok tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő az LGBTI közösség tagjai ellen elkövetett erőszakért, továbbá kiemelik, hogy ezeket a csoportokat kifejezetten „nemi identitásuk”, illetve „szexuális beállítottságuk” miatt érik támadások.

Április 29-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság bűnösnek talált egy nőt védett közösség tagja elleni erőszak elkövetésében. Az elkövető a 2013-as budapesti Pride fesztivál egyik résztvevőjét támadta meg. Az áldozat egy csoport melegellenes tüntetővel találkozott, akik a melegeket gyalázó jelszavakat kiabáltak. A csoportból kivált egy nő, odament az áldozathoz, majd megszaggatta a ruháit, és megütötte.

LMBTI csoportok bírálták a miniszterelnököt, aki május 18-án egy újságírói kérdésre azt válaszolta, hogy az ország a tradicionális értékeken alapszik, és toleráns, de ez „nem azt jelenti, hogy tőlünk különböző életfelfogásokat azonos szabályozás alá vonnánk, mint a sajátjainkat”. Hozzátette, hogy „bár az alkotmány... ezen az alapon áll, s világosan különbséget tesz a férfiak és a nők között létrejött házassági kapcsolat és az attól eltérő együttélési formák között”, azok, akik a széles körben elterjedt életfelfogástól eltérő módon élik életüket, biztonságban vannak, és megkapják az őket megillető tiszteletet. Megjegyezte, hogy hálás az ország LMBTI közösségeinek, amiért „nem azt a provokatív magatartást folytatják”, amely számos nyugati országban jellemző, és amely pont az ellenkező hatást váltja ki, mint amit szeretne.

Július 11-én a becslések szerint 15 ezer ember vett részt az évente megrendezett Budapest Pride felvonuláson. A felvonulást a rendőrség biztosította, és annak teljes útvonalát lezárta. Az LMBTI-ellenes tüntetők homofób jelmondatokot kiabáltak a rendőrségi kordonok mögül.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog

A törvény – ideértve a kapcsolódó jogszabályokat és egyéb előírásokat is – rendelkezik a munkavállalók arra vonatkozó jogáról, hogy előzetes engedély és aránytalan követelmények teljesítése nélkül független szakszervezeteket alakítsanak, illetve független szakszervezetekhez csatlakozzanak, tevékenységüket külső beavatkozás nélkül végezzék, és tárgyalásokat folytassanak a kollektív szerződéssel kapcsolatban. A rendészeti, a honvédségi, a börtönőri, a határőri és a tűzoltói állomány tagjainak, valamint az egészségügyi dolgozók kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz. A törvény biztosítja a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára annak lehetőségét, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését, és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről. A kormányzat szakmai szervezeteket hozott létre a közsférában, melyekbe a munkavállalók kötelesek voltak belépni.

A munkaadók nem vehettek fel alkalmi munkavállalókat sztrájk idején, a sztrájk előtt felvett alkalmi munkavállalók viszont a sztrájk alatt is folytathatták a munkát. A hatóságok szerint közérdekből nélkülözhetetlen szolgáltatásokat – tömegközlekedési, telekommunikációs szolgáltatásokat, víz-, áram- és gázellátást, valamint egyéb energiaszolgáltatást – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha az „elégészes szolgáltatás” mértékéről előzőleg megállapodás született. Az alapvető szolgáltatások nem korlátozhatók jelentős mértékben, az „elégészes szolgáltatás” fogalmát pedig a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a jogszabály miatt, arra hivatkozva, hogy a bíróságoknak nincs meg a kellő szaktudásuk ahhoz, hogy döntést hozzanak az elégészes szolgáltatás mértékéről. Azt is szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom. A szakszervezetek beszámolóí szerint a bíróságok általában elutasították a határozathozatalt az ilyen ügyekben, és ezzel lényegében korlátozták a sztrájkhoz való jogot.

A jogszabályok szerint a szakszervezetek csak abban az esetben folytathatnak kollektív tárgyalásokat, ha az ugyanannál a munkáltatónál dolgozó valamennyi alkalmazott, vagy a kollektív szerződésben érintett dolgozók 10 százalékát képviselik. A rendvédelmi dolgozók szakszervezetei nem jogosultak arra, hogy kollektív tárgyalásokat folytassanak.

A hatóságok és a munkáltatók általánosságban tiszteletben tartották az egyesülés szabadságát és a kollektív tárgyaláshoz való jogot. Nem hivatalos információk szerint előfordult a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetése. A szakszervezetek beszámolóí szerint a kormány továbbra is igyekezett beavatkozni független működésükbe.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség továbbra is aggályosnak találta, hogy a bírák gyakran késleltették a szakszervezetek bejegyzését, és hogy a bírósági eljárások általában hosszadalmasak és körülményesek voltak.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartanak, és a hatóságok nem minden esetben szereznek hatékonyan érvényt a bírói ítéleteknek. A szakszervezetek beszámolóí szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkáltató szakszervezeti tagokat félemlített meg, szakszervezeti tisztségviselőket helyezett át vagy bocsátott el, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy munkahelyen.

A jog nem hatalmazza fel a munkaügyi felügyelőséget a kollektív jogok érvényesítésére. A munkaügyi felügyelőség az érvényesítés érdekében nem alkalmaz ellenőrzéseket, a sérelmek orvoslására irányuló tevékenységeket, illetve pénzbírságokat.

b. A kényszermunka tilalma

A törvény tiltja a kényszermunka minden formáját. Férfiak esetében volt példa kényszermunkára, különösen a mezőgazdasági ágazatban. A központi ellenőrzések és az áldozatok azonosítására tett lépések nem voltak kielégítők. A kényszermunkáért kiszabható büntetés egytől 20 évig terjedő, vagy bizonyos körülmények esetén életfogytig tartó szabadságvesztés, ami a más súlyos bűncselekményekért kiszabható büntetésekhöz viszonyítva kellően szigorú.

Lásd az amerikai külügyminisztérium *emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report)* is a www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/ weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

Az alkotmány általánosságban tiltja a gyermekmunkát. A törvény általánosan tiltja a 16 évesnél fiatalabb gyermekek munkavégzését, azzal a kivétellel, hogy a 15 és 16 év közötti gyermekek az iskolai szünetek alatti alkalmi munka formájában bizonyos körülmények között munkát vállalhatnak. Mindenki jogosult az iskolai szünetekben munkát vállalni, aki legalább 15 éves, és nappali tagozatos tanulmányokat folytat. Gondviselőjük jóváhagyásával 16 éven aluliak is foglalkoztathatók kulturális, művészi, sport- vagy hirdetési tevékenységek körében. Gyermekek nem dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy mennyire volt megfelelő és hatékony a gyermekmunkával kapcsolatos jogszabályok érvényesítése.

Volt példa gyermekmunkára. A munkaügyi hatóság beszámolója szerint egy cég alkalmazott egy 15 éven aluli gyermeket. Azok a munkaügyi felügyelők, akik gyermekek illegális alkalmazásáról szereznek tudomást, kötelesek azt jelenteni a gyámhivatalnál.

d. A foglalkoztatással vagy a foglalkozással kapcsolatos diszkrimináció

Az alkotmány és bizonyos törvények tiltják a faj, nem, fogyatékoság, anyanyelv, szexuális beállítottság és nemi identitás, HIV-fertőzöttség vagy más fertőzés, illetve társadalmi helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést. A munka törvénykönyve rendelkezik az egyenlő bánásmód alapelvéről, anélkül, hogy kifejezetten tiltaná a hátrányos megkülönböztetést, vagy meghatározná az azt megalapozó tényezőket. A kormány nem érvényesítette hatékonyan ezeket a rendelkezéseket. A foglalkoztatással és a foglalkozással kapcsolatban előfordult hátrányos megkülönböztetés származás (romák), valamint nem és fogyatékoság alapján.

e. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetére megállapított minimálbér havi 105 000 Ft (380 USD) volt. A középiskolai végzettséggel rendelkezők havi minimálbére 122 000 Ft (440 USD) volt. 2014-ben a szegénységi szint havi 87 300 forint (310 USD) volt személyenként.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően eltérő lehet. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A rendes munkahét 40 órás, két pihenőnappal, a túlóráért pedig külön díjazás jár. A munka törvénykönyve éves szinten 250 órában rögzíti a túlórák maximális számát, és meghatározza a fizetett ünnepnapokat. A kormány munkahelyi biztonsági és egészségügyi szabályozást dolgozott ki. A munkaügyi jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak.

A munkaügyi hatóság és a kormányhivatalok munkaügyi felügyelőiségei ellenőrizték a munkahelyi biztonsági és egészségügyi előírások, valamint a munka törvénykönyvében szereplő rendelkezések betartását, továbbá gondoskodtak azok végrehajtásáról. Az év során a területi kormányhivatalok 153 munkabiztonsági és egészségügyi ellenőrt, valamint 230 munkajogi ellenőrt alkalmaztak. Az erőforrások, az ellenőrzések és a jogorvoslati lehetőségek nem voltak elegendők a jogszabályok megsértésétől való elrettentéshez. Nem állt rendelkezésre információ a büntetésekkel, valamint azzal kapcsolatban, hogy azok mennyire működtek hatékonyan az elrettentés szempontjából.

A dolgozóknak jogukban áll megtagadni olyan feladatok elvégzését, amelyek veszélyeztetnék az egészségüket vagy a biztonságukat, anélkül, hogy ezzel állásukat kockáztatnák; a hatóságok hatékonyan megvédték az alkalmazottakat ilyen helyzetekben.